„Predică cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Jurnalu Periodicu Eclesiasticu

ANUL VII — No 2

FEVRUARIE.

TABELA MATERIEĬ

BUCUREŞTI
TIPOGRAFIA CARŢILOR BISERICESCI
34, Strada Principatele-Unite, 34
1883.

ANUL VII. BUCURESTI FEBRUARIU 1883 No. 2.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

JURNALŬ PERIODICU ECLESIASTICŬ

APARE O DATA PE LUNA

„Predică cuvêntul"

II. Tim. IV. 2.

CALINICU

Cu mila luĭ Dumnedeŭ smeritul Archiepiscopŭ şi Metropolitŭ al Ungro-Vlachieĭ şi Primatŭ al Românieĭ.

Tuturor iubitorilor de Dumnedeŭ fraţilor Episcopĭ, Prea-Cuvioşilor Archimandriţĭ şi Egumenĭ, Cucernicilor Protoiereĭ, Preuţĭ şi Diaconĭ, şi tuturor bine-credincioşilor chreştinĭ de tótă vrêsta şi de tótă starea, din cuprinsul Jurisdicţiuneĭ Nóstre duhovniceşcĭ, harŭ fie voüe şi pace dela Dumnedeŭ şi Mântuitoriul nostru Iisus Christos, iară dela smerenia Nóstră bine-cuvêntare şi dorinţĭ de sănĕtate, prosperitate şĭ mântuire în Domnul.

Marele Apostol al neamurilor, Sântul Pavel, în vederea preţióselor dile de pocăinţă în care ne întroduce Sânta nóstră Biserică în fie-care anŭ, cu deosebire în acest timpŭ alŭ începutuluĭ primă-vereĭ, se esprimă: *Iată vreme bine-primită, étă diua mântuireĭ!* De şi tot timpul şi tóte dilele din cursul anuluĭ trebue să fie întrebuinţate de chreştinĭ în interesul mântuireĭ sufleteşcĭ, totuşĭ Biserica, avênd în vedere şi nenumĕratele nevoĭ trupeşcĭ, nenumĕratele ocupaţiunĭ, cu care tot cetăţénul este datoriŭ să vină în ajutoriul şi pentru prosperitatea familieĭ respective şi a societăţeĭ în genere, — a destinat Sântele posturĭ ca stadiĭ speciale pentru ceĭ ce vor

să se perfecţioneze duhovnicesce, şi le-a aşeḑat în timpurile cele maĭ potrivite şi maĭ îndemănatice din tóte punctele de privire. Aşa, primă-vara, înainte de a începe orĭ-ce ocupaţiune seriósă câmpénă, când schimbarea aeruluĭ are o influenţă deosebită asupra organismuluĭ nostru Vital, şi când reînvierea plantelor ni pune în perspectivă, înt'un chipŭ atât de eloquentŭ, reînvierea nóstră din amorţire şi renaşcerea duhovnicéscă, Biserica ne întimpină cu postul mare, postul cel maĭ lungŭ şi maĭ necesarŭ, Postul Înviereĭ saŭ al Paşcelor.

După unŭ interval de două lunĭ şi jumĕtate, aprópe treĭ, când munca câmpuluĭ cea maĭ grea este aprópe terminată, când însăşĭ natura ni recomandă a ne uşura şi sprinteni pentru ca să putemŭ lupta în contra căldurilor vereĭ, când acest anotimpŭ ni aminteşce lupta înferbîntată a Bisericeĭ contra idolatrieĭ şi ostenelele cele marĭ prin care Sânţiĭ apostolĭ aŭ făcut să triumfe adevĕrul Evangelicŭ, Biserica ni pune înainte Postul numitŭ alŭ *Sânţilor Apostolĭ.*

După alte câte-va sĕptĕmânĭ, în vedere cu apropierea tómneĭ, când se adună recolta pământuluĭ cea maĭ bogată şi maĭ seriósă, când acest anotimpŭ ne îndémnă şi pe noĭ să fimŭ serioşĭ observatorĭ la faptele nóstre chreştineşcĭ — care sunt fructul dragosteĭ către Dumneḑeŭ şi aprópele, când Cea maĭ onorată, cea maĭ curată şi cea maĭ nevinovată şi fără prihană dintre muritorĭ, ni dă un esemplu viŭ în chiar persóna sa despre starea de proslavire, trecerea din mórte la viaţă, la care Dumneḑeŭ chiamă pe toţĭ aleşiĭ săĭ care s'aŭ deosebit în arena virtuţeĭ, — Sânta nóstră Biserică ni propune : *Postul Adormireĭ* saŭ alŭ *Sântă-Marieĭ.*

Trece, în fine, tómna, vine iarna — icóna morţeĭ generale. In organismul nostru vitalŭ se petrece iarăşĭ o schimbare aprópe radicală; purificarea sângeluĭ, reclamă numaĭ-de-câtŭ nutrirea cu vegetale. In faţa tabloului care ni represintă mórtea îngrozitóre, omul trebue să se pocăéscă, trebue să se gândésca seriosŭ la provisiunile morale ce ş'a adunatŭ, pentru ca să pótă trece distanţa ce separă viaţă de mórte. Anotimpul ierneĭ ni maĭ represintă veacurile de lâncezeală,

de durere, de ţipetŭ, prin care a trecut omenirea pĕcătósa maĭ 'nainte de venirea în lume a Rĕscumpĕrătoriuluĭ; şi nimică nu póte fi maĭ învĕţătoriŭ pentru presentu ca Istoria trecutuluĭ! Acest anotimpŭ ni pune, în fine, în perspectivă şi aşteptarea ḑileĭ înfricoşate în care Mântuitoriul nostru din trecut şi presentŭ, va veni adoua óră,ca judecătoriŭ înfricoşatŭ, spre a cere sémă fie-căruia de faptele ce va fi sĕvêrşit în viaţă, a remunera virtutea şi a pedepsi crimele. Inceputul acestuĭ anotimpŭ Biserica 'lŭ înaugurézа iaraşĭ cu unŭ postŭ mare, cu *Postul Naşcereĭ Domnuluĭ.*

Cunóşceţĭ, Vedeţĭ, Iubiţilor meĭ fraţĭ şi fiĭ spiritualĭ, că *tóte întru înţelepciune sunt făcute!* Şi toţĭ aceĭ ce critică saŭ defaĭmă instituţiunile Sânteĭ nóstre Bisericĭ, *nu-şĭ cunoscŭ drépta şi stânga lor!*

Dacă am ḑis maĭ sus că, cu deosebire Postul în care întrămŭ, Postul mare séŭ al Paşcelor, ni serveşce ca timpul cel maĭ priinciosŭ pentru mântuire, trebue iubiţilor să recunóşcemŭ întru acésta o iconomie, o condescendinţa din partea luĭ Dumneḑeŭ şi a Bisericeĭ. Acésta trebue să ne aducă aminte de parabola Domnuluĭ cu lucrătoriĭ tocmiţĭ ca sa lucreze în viea sa. Nu suntem dintre ceĭ dela óra ântĕia, nicĭ din a treia, nicĭ din a şésea, nicĭ din a noua macar, ci suntem dela óra a unspreḑecea! Suntem trândavĭ şi somnoroşĭ; s'a stinsŭ în noĭ zelul credinţeĭ, ni s'a consumatŭ maĭ de tot eleul dragosteĭ. Şi éca pentru ce Biserica cere dela noĭ maĭ puţin, iaca pentru ce Domnul vieĭ este dispus a remunera macar bună-voinţa nóstra. Durere însă, ca la cea maĭ mare parte din noĭ lipseşce şi acésta. Nu sunt departe de noĭ timpurile când strămoşiĭ, moşiĭ şi chiar părinţiĭ unora dintre noi, ni dadea esemplu de cea maĭ înfocată religiositate; multe din casele parinţilor noştri ni presentaŭ aspectul uneĭ capele saŭ a uneĭ micĭ Bisericĭ; Vedeaĭ acolo mulţime de icóne, care de care maĭ frumóse şi maĭ bogate, în argintu şi aurŭ; găsiaĭ tóte cărţile serviciuluĭ divinŭ, şi nu stând de paradă, ci întrebuinţate la închinăciunile de séră şi de diminéţă. Duminicile şi Sĕrbatorile se găsiaŭ bisericele pline de închinătorĭ; era boerĭ marĭ care cetiaŭ şi cântaŭ la strană maı

tot serviciul divinŭ, era dintre neguţiţorii ceĭ marĭ care făceaŭ serviciul de paraeclisiarhŭ, aprinḑênd candelele şi luminarile, purtând sfeşnicile, tocând, trăgênd clopotele, şi altele. Astăḑĭ însa ce vedemŭ? Nu numaĭ o rĕcélă şi nepăsare de lucrul Domnuluĭ, nu numaĭ somnolenţă şi trândăvie, dar chiar sfială, ruşinare şi despreţŭ. Sunt fórte puţinĭ aceĭ creştinĭ care să aibă curajul de a susţinea religiunea în publicŭ, de a mărturisi pe Domnul şi Mântuitoriul lor înaintea ómenilor, pentru ca şi eĭ să merite a fi mărturisiţĭ de elŭ înaintea Părinteluĭ cerescŭ şi a îngerilor luĭ Dumneḑeŭ. Sunt, din contra, mulţĭ de aceĭ ce se ruşinéză de Domnul înaintea ómenilor, şi de carĭ se va ruşina şi Elŭ înaintea Parinteluĭ cerescŭ şi a îngerilor sĕĭ. Sunt iarăşĭ creştinĭ de ocasiune, carĭ vorbescŭ cu mult emfasŭ de Biserică şi Scólă, carĭ recunoscŭ Biserica de paladiŭ al limbeĭ şi naţionalităţeĭ, de protectóre a şciinţilor şi artelor, dar care în faptŭ n'aŭ nicĭ o consideraţiune, nicĭ unŭ respectŭ pentru ea.

Dar precum Scóla nu se póte desconsidera şi despreţui fără ca asemine purtare să atragă după sine ignoranţa scolarilor despreţuitorĭ, tot aşa, Biserica părăsită, instituţiunile eĭ nebăgate în sémă, — tristele consecinţĭ nu o atingŭ pe ea, ci ne atingŭ pe noĭ, atingŭ familia, societatea şi chiar Statul.

Biserica, ca şi Scóla, fiind facută pentru omŭ, nu numaĭ că-şĭ face datoria a primi în sînul eĭ pe *toţĭ ceĭ osteniţĭ şi însărcinaţĭ*, pe toţĭ ceĭ însĕtaţĭ de adevĕr şi flămînḑĭ de dreptate, dar alérgă, *chiamă cu înaltă strigare la pahar*, *ḑicênd: cel ce este neînţeleptŭ să se abată la mine;* şi : *veniţĭ de mâncaţĭ pânea mea şi beţĭ vinul carele l'am turnatŭ voue. Lăsaţĭ neînţelepţiea şi veţĭ fi viĭ, ca să domniţĭ în veacŭ.*

Şi în adevĕrŭ, Iubiţilor, neînţeleptŭ este totŭ cel ce nu urméză ci părăseşce calea bisericeĭ; neînţeleptŭ în tóte sfaturile, în tóte caile, şi în tóte întreprinderile séle; pentru ca afară de biserică nu póte fi mântuire în nicĭ o privinţă. Cel abătutŭ de la calea bisericeĭ, *este*, dupre înţeleptul, *rătăcitŭ de la calea adevĕruluĭ, lumina dreptăţeĭ nu-ĭ străluceşce şi sórele nu-ĭ rĕsăre; este plinŭ de cărările fără-de-legeĭ şi ale perḑĕreĭ; umblă pe cărărĭ ne-umblate, şi nu cunóşce calea*

Domnuluĭ (Inţel. Sol. 5 ; 6, 7). Şi ḑeĭ-ce nu cunoscŭ calea Domnuluĭ, *umblă în calea luĭ Cain,* dupre cumŭ ḑice Apostolul (Iuda 11, 12, 13) *alérgă voioşĭ în rătăcirea luĭ Valaam, pentru plată; suntŭ* ca nişte *norĭ fără de apă, care se pórtă de vênturĭ,* ca nişte *arborĭ tomnaticĭ şi fără fructŭ,* ca nişte *valurĭ furióse de mare,* ca nişte *stele rătăcitóre, cărora în eternŭ se păztrézǎ negura întunericuluĭ.*

Ingrozitóre este, Iubiţilor, ignoranţa spirituala, înfricoşată seceta şi fómetea de adevĕrul sciinţeĭ; dar de o mie de orĭ maĭ îngrozitóre este ignoranţa de adevĕrurile mântuireĭ şi fómetea şi seceta de dreptate saŭ de viaţa îmbunătaţită. Cacĭ lipsa cultureĭ spirituale nu perde pe omŭ, nu-lŭ abate de la fiitórea sa destinaţiune; dovadă miliónele de sânţĭ care s'aŭ proslavitŭ şi se proslăvescŭ în tótă lumea creştină, nu pentru merite sciinţifice, ci pentru cultura inimeĭ, pentru diferitele feliurĭ de virtuţĭ evangelice ce aŭ practicatŭ în acéstă viéţă. Cultura inimeĭ, prin urmare, educaţiunea în spiritulŭ evangelicŭ, éca spre ce trebue să tindă tótă ocupaţiunea nóstră, tótă viaţa nóstra.

Greşala nóstră, Iubiţilor, greşala capitală, este că tot-deauna confundămŭ mijlócele cu scopul şi luămŭ mijlócele dreptŭ scopŭ. Cacĭ, şciinţa, înţelepciunea luméscă, educaţiunea civila, nu sunt de cât mijlóce care se întrebuinţézǎ spre a face din omul natural unŭ *omŭ adevĕrat,* unŭ omŭ dupre Dumneḑeŭ. Şi nimine nu póte tăgadui că fórte puţin şi fórte rar aceste mijlóce atingŭ scopul lor. Este mare numĕrul învĕţaţilor, dar fórte micŭ numĕrul celor aleşĭ. Sunt fórte puţinĭ aceĭ ce prin sciinţa lor aducŭ pacea, armonia şi bine-facerea în tóte privinţile, atât în sînul familieĭ lor, precum şi în sînul societăţeĭ şi spre fericirea patrieĭ. Sunt din contra fórte mulţĭ care facŭ din şciinţă o armă perfidă şi teribilă spre a lupta în contra fraţilor lor, numaĭ în profitul lor material şi spre dauna generală. Prin scólă, prin şciinţă, veţĭ avea capacităţĭ, somităţĭ, geniĭ destule; nu veţĭ avea însă inimĭ largĭ, inimĭ nobile, care să se verse, aşa ḑicênd, pe altariul iubireĭ de aprópele, pe altariul bineluĭ comun, pe altariul patrieĭ.

Asemine geniĭ de inimă le formézǎ, le naşte Biserica prin

mijlócele şi instituţiunile sale speciale; mijlóce de care înţelepţiĭ veaculuĭ 'şĭ rîdŭ. Scóla, educaţiunea luméscă, inspirind omuluĭ o mândrie personală, o prea mare încredere în sine, se pare că protege şi propagă egoismul; şi unde domneşce egoismul nu póte exista binele comunŭ. Scóla promite drepturĭ, remuneraţiunĭ materiale, şi idea datorieĭ o atinge numaĭ pe unŭ al doile planŭ; şi unde nu este puternicŭ înrădăcinată idea datorieĭ, basată pe ea însăşĭ, fără perspective, acolo nu póte fi activitate bine înţelésă şi fructiferă.

Biserica, din contra, smulge omuluĭ până şi umbra de încredere în sine, făcându-lŭ tot-şciutoriŭ, tot-puternicŭ, numaĭ în Dumnedeŭ. Biserica spune necontenit ceea ce spune şi realitatea, că *Dumnedeŭ mândrilor li stă împrotivă şi numaĭ celor umilițĭ li dă darurile sale.* Biserica combate necontenit egoismul, şi fericeşce numaĭ pe ceĭ smeriţĭ (săracĭ) în spiritul lor, pe ceĭ ce-'şĭ recunoscŭ şi plângŭ greşalele, pe ceĭ blândĭ, pe ceĭ milostivĭ, pe ceĭ sincerĭ (curaţĭ) în inima lor, pe ceĭ ce flămândescŭ şi însetéză de dreptate, pe ceĭ ce suferŭ persecuţiunĭ, din partea contrarilor, pentru numele luĭ Dumnedeŭ. Ea declară prin profetul, ca jertfa bine-plăcută luĭ Dumedeŭ este *spiritul umilitŭ; şi că inima înfrânta şi smerită n'o urgiseşce Dumnedeŭ.*

Biserica recomandă o dragoste nemărginită către Dumnedeŭ şi aprópele, şi semnul caracteristicŭ care distinge pe bunul creştinŭ 'lŭ pune în iubire: *Întru aceasta vorŭ cunósce toţĭ că sunteţĭ discipulĭ aĭ meĭ*, dice Mântuitoriul, *de veţĭ avea dragoste între voĭ.* Şi, *celŭ ce este maĭ mare între voĭ, să fie servitoriul tuturor.*

Biserica nu promite drepturĭ, ci lasă ca ele să vină dela sine, pentru adevĕratul meritŭ : *Căutaţĭ maĭ ântâiŭ,* dice Mântuitorul, *împĕrăţia luĭ Dumnedeŭ şi dreptatea* (virtutea) *luĭ, şi tóte cele-lalte se vorŭ adauge vouĕ, şi, Luaţĭ jugul meŭ preste voĭ şi vĕ învăţaţĭ dela mine, că sînt blând şi smerit cu inima, şi veţĭ găsi rĕpaos sufletelor vóstre; căcĭ jugul meŭ este bunŭ şi sarcina mea uşóră.* Şi în fine, *Celŭ ce nu-şĭ ĭa crucea şi să-mĭ urmeze, nu este vrednicŭ de mine; căcĭ*

fiiul omuluĭ n'a venit ca să-ĭ servéscă alţiĭ, ci ca să servéscă elŭ şi să-şĭ dea viaţa pentru toţĭ.

Eĭ bine, cine nu simte că asemine principiĭ, aplicate, sunt singure capabile de a da şi individilor, şi familiilor, şi societăţeĭ, adevĕrata fericire? Noĭ privimŭ în cărţĭ idealul adevĕrateĭ vieţĭ creştine, din seculile primitive, şi ne minunămŭ. Şi nu ne minunămŭ numaĭ noĭ; s'aŭ minunat păgâniĭ chiar, aŭ admirat dragostea creştină, şi ş'aŭ sfărămat tóte puterile contra Cruceĭ triumfătóre.

Dar pentru a aplica principile Evangelice în viaţa fiecăruĭ creştinŭ şi a face din elŭ unŭ demnŭ cetăţénŭ alŭ pămêntuluĭ şi alŭ ceriuluĭ, Biserica, acéstă scólă a vieţeĭ dupre Dumnedeŭ, are trebuinţă neapărată de doĭ factorĭ principalĭ: de *dascalĭ bunĭ,* şi *şcolarĭ silitorĭ.*

Ne-norocire însă, că cea maĭ mare parte din preuţĭ, póte că şi din causa lipsurilor de tot feliul ce indură, nu-şĭ facŭ datoria conşciinciósŭ, nu şciŭ *a se face tuturor tóte ca pre toţĭ să-ĭ dobândéscă.* Dar maĭ mare nenorocire, că cetăţeniĭ chreştinĭ, fiiĭ lumineĭ, scolariĭ Evangelieĭ, fugŭ de lumină, nu vinŭ să asculte Evangelia, nu frequentéză scóla duhovnicéscă! Si nu sunt scusabilĭ nicĭ cumŭ în pretextulŭ ce punŭ că nu găsescŭ preuţĭ bunĭ; pentru că în biserică glasul Evangelieĭ, glasul Domnuluĭ, este supremul Învĕţătoriŭ; preutul nu este decâtŭ organul prin care vorbesce şi lucrează însuşĭ Dumnedeŭ. În veacurile primitive creştine nu se póte dice că eraŭ preuţĭ învĕţaţĭ; totuşĭ bisericele eraŭ pline de scolariĭ Evangelieĭ. Câţĭ păgânĭ nu s'aŭ convertit numaĭ din audul a două treĭ cuvinte din sânta Evangelie! Câţĭ alţiĭ nu s'aŭ atinsŭ până în fundul inimeĭ lor, numaĭ vĕdênd viaţa chreştinilor, numaĭ asistând o singură dată la rugăciunile şi agapiile lor! Câţĭ pĕcătoşĭ nepocăiţĭ aŭ devenit ceĭ maĭ marĭ sânţĭ, numaĭ atingând pragul bisericeĭ, numaĭ deschidênd o carte sacră! Unŭ Augustin, Unŭ Ambrosie al Mediolanuluĭ Unŭ Iustin Filosoful, Unŭ Ciprianŭ Vrăjitoriul, şi alţiĭ, care aŭ devenit ceĭ maĭ marĭ parinţĭ aĭ bisericeĭ; Unŭ Moisi, un David talhariĭ, O Marie Egipténcă, vestiţĭ prin degradarea lor morală, şi cari aŭ devenit maĭ în urmă modele de sânţe-

nie, — ar trebui să îndemne, să încurajeze pe tot chreştinul către a iubi şi căuta calea bisericeĭ — în care se petrecŭ asemine minunĭ.

Nu ne ruşinămŭ, iubiţilor, a da rĕspunsŭ orĭ cuĭ ne-ar întreba seriosŭ despre credinţa nóstră; dar, din nenorocire trăimŭ într'un seculŭ de indiferentismŭ religiosŭ : ceĭ marĭ, care ar trebui să dea esemple celor micĭ, nu locŭ pentru biserică ceea-ce ar trebui se facă. Ar fi de doritŭ ca să imitămŭ cu toţiĭ pe buniĭ noştri suveranĭ, care se distingŭ prin virtute şi un esemplar devotament religios. Ceĭ micĭ neavênd îndemnurĭ din partea celor marĭ, se retragŭ; Ceĭ interesaţĭ a pĕscui în apă turbure, defaimă şi descreditéză anume, instituţiunile nóstre cele maĭ salutare. Aşa spre esemplu, milostenia la săracĭ, care, nu maĭ departe de câtŭ cu treĭ-ḑecĭ de anĭ în urmă, era Virtutea principală ce caracterisa pe moşiĭ şi părinţiĭ noştri, cari în tóte sâmbetele împărţiaŭ pâne şi bucate, nu numaĭ săracilor de pe strade, ci şi celor închişĭ în grosurĭ şi prin temniţe, — astăḑĭ este pusă la censură tocmaĭ de ceĭ ce se pretind lumina lumeĭ! S'aŭ găsit ómenĭ care se critice chiar prin publicitate ca disposiţiunea luată ca preuţiĭ să mijlocească către bogaţĭ a veni în ajutoriul saracilor, este rea sub pretecstŭ că prin acésta s'ar sustrage ómeniĭ dela muncă.

Eĭ bine, aseminea idee nenorocită şi care aduce desonóre omenireĭ, nu ş'ar fi luat nascere, dacă autoriul eĭ ar fi cugetat maĭ seriosŭ, saŭ ar fi discutat celŭ puţinŭ cu vre-unul dintre ceĭ maĭ simpli preuţĭ. Ar fi aflat atuncĭ că milostenia la săracĭ aste cea maĭ străvechę instituţiune din lume; că Mântuitorul a rădicat-o la rangul de prima virtute în biserica sa; că crestiniĭ din tot timpul aŭ practicat-o până la punctul de a'şĭ distribui (uniĭ) întrégă avere la săracĭ; şi că acéstă instituţiune nu se referă atâta la săracĭ precâtŭ la bogaţĭ; căcĭ este singurul mijlocŭ prin care bogaţiĭ justifică traiul lor pe pămêntŭ, singurul mijlocŭ prin care eĭ devinŭ *o providenţă divină,* saŭ, precumŭ se esprimă dreptul Iob : *Ochiŭ a orbilor, piciorŭ a ologilor, părinţĭ săracilor;* singurul mijlocŭ, ḑicŭ, prin care bogaţiĭ 'şĭ capătă mântuirea sufletéscă şi stima lumeĭ suferinde.

Milostenia, Iubiţilor, precumŭ şi rugăciunea, şi postulŭ, şi pocăinţa, sunt instrumentele prin care se regenerézā întréga nóstră natură, spirituală şi corporală; aşa că din mândri, aroganţĭ, nesimţitorĭ, împetriţĭ, cum maĭ toţĭ şi maĭ tot deauna suntemŭ naturalminte, devenimŭ docili, umiliţĭ, compătimitorĭ, bunĭ şi blândĭ. Consideraţĭ aceste virtuţĭ ca o gimnastică spirituală, prin care inima nóstră împetrită să schimbă în inima blândă şi creştinéscă. Consideraţi-le ca instrumente de scólă, reclamate de cea maĭ buna methodă a Dascalilor noştri spirituali, pentru instruirea, creşcerea şi perfecţionarea scolarilor Evangelieĭ, meniţĭ a schimba şi maĭ în bine faţa lumeĭ. Dacă nu s'ar fi sĕmanat odată asemine principiĭ mântuitóre, credeţĭ că societăţele omineşcĭ ar fi ajunsŭ la gradul de cultură şi civilisaţie în care se găsescŭ astădĭ? Ore ar fi existat Monastirile, Bisericele, Scólele, Spitalele. Orfanotrofiile, Gherondo-trofiile, Asilurile de tot feliul pentru omenirea suferindă, dacă bătrâniĭ noştri ar fi judecat tot aşa de uşorŭ ca şi noĭ asupra marelor principiĭ Evangelice aduse în lume de Domnul nostru Iisus Christos şi propagate prin Dumnedeescіĭ seĭ Apostolĭ?! Saŭ dacă s'ar fi mărginit numaĭ a'şĭ trômbiţa faptele, ne-devenite încă o realitate!!!

Écă, Iubiţilor meĭ fiĭ şi fraţĭ în Domnul, materia ce smerenia Nóstră propunemŭ dragosteĭ Vóstre spre meditare cu ocasiunea întroducereĭ nóstre în Sântul şi marele postŭ. Şi vĕ rugămŭ, în interesulŭ celŭ maĭ vitalŭ alŭ fiecăruia în parte, în interesul buneĭ-stărĭ şi a prosperităţeĭ familiilor D-vóstre, în interesul Societăţeĭ în genere, în interesul acestuĭ de Dumnedeŭ păzitŭ Regatŭ al Românieĭ, care este Patria nóstră Comună,—ca să iubiţĭ Biserica, să vĕ apropiaţĭ de ea, să aplicaţĭ în viaţa D-vóstre mântuitórele sale exerciţiĭ Duhovnicescĭ, celŭ puţinŭ în dorinţă de a le cunósce şi cerca spre sciinţă. Aveţĭ către biserică macar buna-voinţă cu care onoraţĭ teatrurile şi alte petrecerĭ publice. Contribuiţĭ cu toţiĭ în a vĕ îndemna mutualŭ la sântele servirĭ bisericescĭ. Puneţĭ tinerilor şi copiilor D-vóstre chiar şi micĭ premiĭ pentru a-ĭ îndemna şi încuraja să frequenteze sântele locaşurĭ; căcĭ *maĭ bună este o di în curţile Domnuluĭ,* dupre cum

se esprimă Profet-Împĕratul, *decâtŭ miĭ în locașurile pĕcătoșilor*. Numaĭ hotărârea, numaĭ cercarea, vĕ va face să cunóscețĭ, să simțițĭ, câtŭ de bunŭ este jugul Domnuluĭ, și câtŭ de ușóră și folositóre 'ĭ este sarcina.

Charul Domnuluĭ Nostru Iisus Cristos, și dragostea luĭ Dumnedeŭ-Tatăluĭ, și comunicarea sântuluĭ Duhŭ să fie cu voĭ cu toțĭ. Amin.

Calinic.

MESTERUL MANOLE

Lectorii noştri, vĕḑêndŭ acestŭ titlu, îşĭ vorŭ înkipui, că avemŭ de gândŭ să li presentămŭ o nouă formulă a legendeĭ despre „Meşterul Manole". Legenda acesteĭ persóne, devenită aprópe mitică la tóte popórele din Orientul Europeĭ, este pentru Românii din stânga Dunăreĭ formulată de către bardul latinităţeĭ, D. V. Alicsandri, în baladele séle; şi o nouă formulă despre acestŭ subiectŭ ar strica pentru Românĭ totŭ efectul, ce-lŭ are balada genialuluĭ poetŭ. Noĭ aicĭ voimŭ să facemŭ maĭ mult, materialul istoricŭ, de care dispunemŭ, ni oferă posibilitatea, ca „Meşterul Manole" să devinĕ de acum o persónă istorică, cunoscută din punctul de privire al loculuĭ sĕŭ natalŭ, al activităţeĭ séle, precum kiar şi al serviciilor, ce el a adusŭ omenireĭ şi specialminte creştinilor din Biserica ortodocsă. Dar, pentru ca să putemŭ ajunge cu maĭ multŭ succesŭ la acestŭ scópŭ ultimarŭ al studiuluĭ nostru, la ţinta dorinţeĭ sufletuluĭ nostru, vomŭ divisa materialul, de care dispunemŭ, în doĕ secţiunĭ; tractândŭ întâiŭ despre *elementul legendarŭ* al cestiuneĭ, apoĭ vomŭ desfăşura *elementul istoricŭ*, unde vomŭ ecspune totŭ, ce noĭ am aflatŭ despre persóna, cea atât de renumită şi populară.

I.

MEŞTERUL MANOLE FAŢĂ CU LEGENDELE POPULARE

Popórele de la Dunărea din seculul al XIV-lea şi pênĕ la începutul secululuĭ curentŭ s'aŭ aflatŭ în respectul vieţeĭ lor sub influinţa cultureĭ evuluĭ meḑiŭ. Aicĭ nu trebue să caute cine-va filosofie; sciinţa, propriŭ ḑisă, lipsia cu totul; ĭar tótă cul-

tura se învêrtia în jurul Religiunei. Kiar Românii din Moldova, Muntenia şi Transilvania, ceĭ maĭ favorisaţĭ de împrejurările istorice, nu se ocupaŭ în acestŭ timpŭ, de cât cu construirea de templurĭ şi organizarea de mônăstirĭ, ĭar când li s'a presentatŭ ocasiunea de aşĭ manifesta productivitatea lor literară, totul s'a mărginitŭ într'o literatură eclesiastică şi câte-va chronice, lucrate şi aceste dupre chronografurile bizantine, care de ordinar începŭ istoria poporuluĭ cu evenimentele biblice. Da, în Religiune pre acele timpurĭ era concentrată tótă activitatea popórelor dela Dunărea şi cine voĭesce să facĕ istoria şi maĭ ales literatura din aceste timpurĭ, nu va găsi, alăturea cu cultura religiósă, modele pentru studiul sĕŭ.

Literatura populară, propriŭ disă, avêndŭ de mentorŭ cultura claselor maĭ înalte ale societăţeĭ, se învêrtesce cu subiectele séle tot în jurul Religiuneĭ. Colindele Românilor, care cântă nascerea Domnuluĭ, îşĭ datorescŭ formula lor de astă-dĭ seculuĭ al XVI-lea şi maĭ ales celuĭ al XVII-lea. Kĭar în seculul al XVIII-lea poporul românŭ era sub înfluinţa cea maĭ directă a Religiuneĭ, când îlŭ vedemŭ producêndŭ pĭese literare, ca : „O Diece! pré'nvĕţate; care 'n veţĭ la şcólă carte; Spune! spune! ce e unul“? . . . etc; şi care piesă literară, décă o supunemŭ reflecsiunilor nóstre, nu putemŭ să nu recunóscemŭ, ca ea este unŭ adevĕratŭ simbolŭ popularŭ, unde sûntŭ cuprinse dogmele şi credinţele Bisericeĭ ortodocse. In fine, însuşĭ legendele poporuluĭ românŭ, ca şi ale celora-lalte popóre din Orientul Europeĭ, aŭ de subĭectŭ persóne, care cu activitatea lor s'aŭ distinsŭ în ramura religiósă şi aĭcĭ noĭ citămŭ legenda despre „Meşterul Manole“, care este cântatŭ tot pentru cele bisericescĭ. De aceia am disŭ dela începutŭ, şi aicĭ o repetămŭ, că *popórele dela Du-*

nărea şi-aŭ făcutŭ pènĕ acum cultura lor în marginele Religiuneĭ creştine.

Propunêndu-ne să studiemŭ pre „Meşterul Manole“, noĭ în acéstă parte, unde ne ocupamŭ de laturea legendara a cestiuneĭ, nu vomŭ ecspune legendele, care se gasescŭ la Sêrbĭ, Grecĭ şi Albanezĭ şi care în multe trăsurĭ sémănă cu legenda nóstră despre „Meşterul Manole“. Aicĭ vomŭ ecspune numaĭ treĭ specimene despre acestŭ subiectŭ. Vomŭ da în trăsurile eĭ caracteristice legenda „Meşterul Manole“ la Românii de lôngă Carpaţĭ, vomŭ ecspune legenda Macedo-Românilor, făcêndu-ne reflecsiunile asupra eĭ şi apoĭ vomŭ trece la o legendă, necunoscută literatureĭ române, adecă la legenda despre „Meşterul Manole“ a locuitorilor Tesalonicului, Tesalieĭ şi aĭ Atonuluĭ, carea, o spunemŭ maĭ de timpuriŭ, ni va servi, ca punte de trecere dela elementul legendarŭ la celŭ istoricŭ al cestiuneĭ.

1. Legenda „Meşterul Manole“ la Româniĭ din Carpaţĭ. Poetul Latinilor contimpuranĭ, Muza Românilor de la Carpaţĭ, Stimatul şi iubitul de toţĭ, Domnul Vasile Alicsandri, ni-a representatŭ pre „Meşterul Manole“ în modul, cum Româniĭ din Carpaţĭ cântă pre acestŭ Architectŭ al seculuĭ al XVI-lea, care a conceputŭ şi apoĭ a ecsecutatŭ planul mônăstireĭ de la Argeş. Dupre acésta legendă „Meşterul Manole“ este unŭ zidarŭ din ḑece, «care pre toţĭ îĭ întrece». Séŭ :

«Pe Argeş în jos,
Pe unŭ malŭ frumosŭ,
Negru vodă trece, (a)
Cu tovarăşĭ ḑece.
Noĕ meşterĭ marĭ,
Calfe de zidarĭ,
Si Manolĭ ḑece,
Care-ĭ şi întrece».

(a). Aicĭ poporul voĭesce să represinte pre Négoe voevodŭ, fundatorul mônăstireĭ

Cu alte cuvinte, poporul românescŭ consideră pre toţĭ lucrătoriĭ calfe dė zidarĭ; adecă persóne, care aŭ trecutŭ stagiul de ucenicĭ, şĭ aŭ ajunsŭ a fi meşterĭ, iar Manole este meşterul meşterilor, calfa calfelor. Apoĭ aceştĭ meşterĭ sûntŭ angajaţĭ de Negru (Négoe) vodă, ca să-ĭ construiască prė rîul Argeş o mônastire, ca care n'a maĭ fostŭ şi pentru care vorŭ primi, ca rĕsplată, averĭ şi boeriĭ, séŭ zidirea în temeliĭ; adecă:

»Ca să-mĭ rădicaţĭ,
Aicĭ să-'mĭ duraţĭ,
Mônăstire înaltă,
Cum n'a maĭ fostŭ altă.
Că voiŭ da averĭ,
Voiŭ face boerĭ. (a)
Ear de nu apoĭ,
Voiŭ zidi pre voĭ;
Voiŭ zidi de viĭ,
Kiar în temeliĭ«.

După aceste, continuă legenda, că locul, alesŭ pentru construirea mônăstireĭ de Argeş, este unŭ locŭ istoricŭ, sûntŭ nisce zidiurĭ vekĭ, unde aŭ maĭ fostŭ construcţiunĭ; iar noĭ ne întrebămŭ, óre nu va fi fostŭ aicĭ Metropolia de Argeş, despre care menţionéză catalogul Imperatoruluĭ Leon (886—911) şi pre care noĭ l'am făcutŭ cunoscutŭ lectorilor noştri prin articulul, întitulatŭ: «Titulatura Metropoliţilor Ungro-Valachieĭ»? (b) Apoĭ legenda adaugă, că, după ce meşteriĭ şi-aŭ trasŭ sforile şi aŭ săpatŭ temeliile, lucrul nu li sporia:

Si mereŭ lucra,
Zidiul râdica,
Dar orĭ-ce lucra,
Nóptea se surpa.

Argeş, dar se servesce de epitetul genericŭ şi comunŭ, *Negru vodă,* atribuitŭ celor maĭ mulţĭ Domnitorĭ românĭ, al cărora nume individualŭ a scăpatŭ din memoria poporuluĭ.

(a) Éca şi o dovadă populară, că boeriile la Românĭ se creaŭ de Domnitorĭ, dupre meritele personale, cariĭ putéŭ să râdice pre unŭ omŭ, séŭ să-lŭ despóie de prerogativele acordate.

(b) Jurnalul „Biserica Orthodocsă Română", anul V No. 3 pag. 135—149

Aicĭ se vede o forţă misteriósă, carea contraria lucrarea, ĭar „Meşterul Manole“ ni se presintă într'o stare de desperare, în urmarea căria el părăseşce lucrul şi se culcă. Dormindŭ, el visază, şi acestŭ visŭ éca cum este ecspusŭ tovarăşilor sĕĭ :

«O şoptă de sus
Aevea mi-a spusŭ,
Că orĭ-ce-om lucra,
Nóptea s'a surpa;
Pĕn'om chotărî,
In zidiŭ de-a zidi (a)
Cea 'ntăiŭ soţióră,
Cea 'ntăiŭ surióră,
Care s'a ivi,
Mânĭ în ḑiorĭ de ḑi,
Aducêndŭ bucate
La soţĭ, orĭ la frate.

Admiţândŭ şi cialalţĭ meşterĭ acéstă propunere a luĭ Manole, se chotărescŭ, ca adoa-ḑi kĭar să punĕ în aplicaţiune condiţiunile visuluĭ. Şi Manole, ca meşterŭ mare, adoa-ḑi deḑ de diminéţă se sue pe skele :

Când, vaĭ! ce ẑăria?
Cine că venia?
Soţióra luĭ,
Flórea câmpuluĭ!
Ea s'a propia,
Si îĭ aducea,
Prânḑŭ de mâncătură,
Vinŭ de bĕutură.

Şi vĕḑêndŭ Manole că sórta, de a fi pusă în zidiul mônăstireĭ, are să cadĕ asupra soţieĭ séle, „flórea câmpuluĭ“ carea se numia Ana, se puse pre o rugă ferbinte şi ceru dela Dum-

(a) Cum vedemŭ, poporul românescŭ, din tóte părţile şi cu tóte ocasiunile, ecsplică farmecul geniuluĭ printr'unŭ actŭ imoralŭ. Aşa de geniul arteĭ architectonice légă tot-dé-una zidirea uneĭ fiinţe omenescĭ în construcţiune; de talentul vênătorieĭ légă împuşcarea anaforeĭ din ḑiua de Pascĭ. Maĭ în urmă. cu ameliorarea datenelor s'a modificatŭ şi usul acesta, dar tot a maĭ rĕmasŭ; căcĭ şi astă-ḑĭ în construcţiunile de valóre poporul crede, că este zidită statura unuĭ omŭ, luată cu trestria dupre natură, când póte meşterul, ĭar când nu, dupre umbră.

neḑeŭ, ca să trămiţĕ o plóĭe furiósă, carea să întórcĕ pre Ana din cale. Devotamentul şi datoria către bărbatŭ făcu pre Ana să învingĕ greutaţile, şi să-şĭ continue calea. Atuncĭ Manole se puse din noŭ pre rugăciune şi ceru, ca să trămiţĕ Dumneḑeŭ pre pămêntŭ o furtună de acelea, care „dispóie braḑiĭ“ „înḑóie palteniĭ“ şi „rĕstórnă munţiĭ“; dar şi acestŭ uraganŭ nu înfrânge datoria Aneĭ de soţie; căcĭ legenda ḑice :

«Ear pe Ana
Nicĭ c'o înturna!
Ea mereŭ venia,
Pe drum şovăia,
Si s'apropia,
Si amar de ea,
Eată c'a jungea!

O dată ajunsă Ana, Manole într'unŭ plânsŭ o sue pre skele, şi glumindŭ îĭ ḑice :

«Stăĭ mândruţa mea,
Nu te speriea,
Că vrem să glumimŭ,
Si să te zidimŭ!
Ana se 'ncredea,
Si vesel rîdea,
Ear Manea ofta,
Si se apuca,
Zidiul de ziditŭ,
Visul de'mplinitŭ.

Ana la începutŭ credea, că e glumă, dar asigurându-se că gluma primesce unŭ caracterŭ de seriositate, ea cu înaintarea lucrăreĭ se tot ruga de Manole, dar pentru unŭ meşterŭ, ca dînsul, învinge amórea spre artă pre amórea spre soţie; şi Ana cu corpul eĭ cimentéză acele zidiurĭ ale construcţiuneĭ, care se tot ruinaŭ. In fine terminându-se zidirea Aneĭ şi cu acésta şi construirea Bisericeĭ, zidiul mugea neîncetat, pronunţândŭ :

«Manoli, Manoli,
Meștere Manoli,
Ziudiul rĕŭ mĕ strînge,
Viéța mi se stînge !»

Fiindŭ terminată construirea edificiuluĭ, vine şi Negru (Négoe) vodă, ca să se înkine, adecă să vadĕ, déca mônăstirea sa este ast-feliŭ construită, în cât să nu maĭ fie alta. Şi în adevĕr, Vodă rĕmâne prea mulţĕmitŭ; dar în sufletul luĭ legenda aicĭ, ca şi la Treĭ-ierachiĭ din Iaşĭ aĭ luĭ Vasilie Lupu, dă nasere dorinţeĭ, de a nu maĭ ecsista o adoa construcţiune semenă. Şi éca Domnitorul, întrebândŭ pre meşterĭ, décă potŭ face o adoa mônăstire şi maĭ frumósă, şi primindŭ unŭ rĕspunsŭ afirmativŭ, ordonă, ca să taie meşterilor skelele şi să li se tragĕ scările, spre a putreḑi pre coperişul Bisericeĭ şi a numaĭ face o adoa mônăstire. Legenda mônăstireĭ Argeşul, ca şi cea a mônăstireĭ Treĭ-ierarchĭ din Iaşĭ, pune pre meşterĭ în posiţiune, de aşĭ face aripĭ de şindrilă şi cu tótă arta lor, ca ómenĭ, unde cadŭ şi morŭ. Singurŭ „Meşterul Manole", rĕmânêndŭ în urmă pre coperişul Bisericeĭ, aude din noŭ, ḑicêndu-i-se :

»Manoli, Manoli,
Meștere Manoli!
Zidiul rĕŭ mĕ strînge,
Țițițóra 'mĭ plânge,
Copilașiu-'mĭ frânge,
Viéța mi se stînge.
Iar :
Cum o auḑia,
Manea se perdea,
Okiĭ-se învălea,
Lumea se'ntorcea,
Noriĭ se 'nvêrtea,
Și de pe grindișŭ,
De pe coperișŭ,
Mortŭ bĭetu cădea!
Ear unde cădea,
Ce se maĭ făcea?
O fôntână lină,
Cu apă puțină,

Cu apă sărată,
Cu lacrimĭ udată!

Éca în trăsurile caracteristice, confirmate prin ecstracte din balada D-luĭ Alicsandri, legenda mônăstireĭ Argeș, și noĭ aicĭ maĭ adăogămŭ, că partea de pre urmă a acesteĭ legende, și anume despre sórta meșterilor consructorĭ, sémănă în totul cu legenda mônastireĭ Treĭ-ierarchĭ din Iașĭ. Dar noĭ să ne întórcemŭ la legenda meșteruluĭ Manole și resumând'o, ḑicemŭ, că *arta în seculul ăl XVI-lea la Românĭ este îndreptată spre construirea de templurĭ,* că *meșteriĭ sûntŭ* **tovarașĭ** *de acțiune* și în fine, că *meșteriĭ și maĭ ales Manole* **móre, în pămêntul Țereĭ românescĭ;** ceia ce pentru noĭ însemnéză simplu, că rĕmânŭ în Țéră. Asupra acestuĭ punctŭ rugămŭ atențiunea particulară a lectorlor noștri.

2. Cântecul poduluĭ de la Narta, séŭ dupre dialectul macedo-românŭ *cânticul a puntileĭ de Narta.* Astŭ-feliŭ se întituléză legenda frațitor Macedo-românĭ, care în multe trăsurĭ caracteristice sémănă cu legenda nóstră despre „Meșterul Manole". Noĭ nu anticipămŭ a ne pronunța asupra cuprinsuluĭ eĭ; dar pentru cuvêntul, că ea nu este încă destul de rĕspândită între Româniĭ de dincóce de Dunărea, o reproducemŭ aicĭ în întregul eĭ, însoțită de traducțiunea română, dupre cum nĭ-o comunică D. Vangeliu Petrescu (Crușova), (a) ḑicêndŭ la fine aceia, ce vomŭ crede de cuviință:

Tecstul original

Fétele a Armâñilor, (b)
Gioñile a tătâñilor!
Ia învesceți-vĕ cu giupile,
Giupile cu nasturli,
Să vĕ arisiască (c) maĭsturli..

Traducțiunea română

Fete ale Românilor
Junĭ aĭ părinților,
Ia 'mbrăcați-vĕ cu giubelele,
Giubelele cu nasturiĭ,
Să plăcețĭ mesterilor...

(a) Monstre de dialectul Macedo-românŭ de Vangeliu Petrescu (Crușova) Partea I. Bucureștĭ 1880, pag. 84—95.

(b) Literele ñ și m̃ cu circumflecsŭ trebue să se citéscĕ, ca moldovenescele ñi-m̃ică, m̃ie etc.

(c) Vorbă grecéscă dela ἀρέσκω = placŭ. D. Vangele crede, că vine dela ἀρνίζω = negŭ, (ib. pag. 147 No. 121).

Maĭsturli cu tehne (a) aréuă,
'Şĭ luară Şcodra şi cu Moréuă.

'Şi era treĭ maĭsturĭ alăvdaţĭ,
Şi amêntreili (b) 'şĭ eraŭ fraţĭ,
Pe masturie mult învĕţaţĭ,
Şi amêntreili 'şi eraŭ 'nsuraţĭ.
De mult maĭsturi çe era,
La toţĭ numa-lĕ s'avḑia;
Câte lucre gréle era,
Elĭ putea de le adărà.
Un om v̄ine (c) de 'lĭ climà
Că amirăŭlu (d) lĕ strigà.
Şi 'nkisiră (e) de preună,
Tută nóptea imna pe lună,
L'Amirăŭlu se'nclinară,
Cu dor mare-lu 'ntrebară:
«Çe ursescĭ (f) tu de la noi?
Noĭ himŭ ómenĭ, sclav̄ĭ a teĭ»

«Eŭ am avḑită ti voĭ,
Că hiţĭ maĭsturi multu a rĕĭ,
Dela mine çe căftaţĭ,
Puntea de Narta s'o adăraţĭ?
Ma să nu puteţĭ s'o adăraţĭ,
Să sciţĭ că v̄iĭ nu scăpatĭ».
«Dómne! te pălăcărsim, (g)
Treĭ ḑile să ne minduim».
După çe 'şĭ se minduiră,
L'Amirăŭlu apandisiră (h):

Meşteriĭ cu artă mare,
Şi plecară la Scodra şi Morea.

Şi eraŭ treĭ meşterĭ lăudaţĭ,
Şi tus-treĭ eraŭ fraţĭ,
Pe meşterie mult învĕţaţĭ,
Si câte treĭ-mĭ eraŭ însuraţĭ.
De mult meşterĭ ce era,
La toţĭ numele li se auḑia;
Câte lucrărĭ grele eraŭ,
Eĭ putéŭ de le făcéŭ.
Unŭ omŭ veni de-ĭ kĭémă,
Că Împĕratul îĭ strigă.
Şi plecară împreună,
Tótă nóptea umblaŭ pe lună,
Împĕratuluĭ se'nkinară,
Cu dorŭ mare-lŭ întrebară:
«Ce poftescĭ tu dela noĭ?
Noĭ sûntemŭ ómenĭ, sclavĭ aĭ tĕĭ».

«Eŭ am auḑitŭ de (i) voĭ,
Că sûnteţĭ meşterĭ fórte marĭ,
Dela mine ce cereţĭ,
Podul dela Narta să-lŭ faceţĭ?
Déca nu veţĭ putea să-lŭ faceţĭ,
Să sciţĭ, că viĭ nu săpaţĭ».
«Dómne! te rugămŭ,
Treĭ ḑile să ne gândimŭ»
După ce mi se gândiră,
Împĕratuluĭ respunseră:

(a) Dela grecescul τέχνη = artă.

(b) Macedo-românii, dupre analogia luĭ amêndoĭ, facŭ şi amêntreilea, în locŭ de moldovenescul tus-treĭ, séŭ câtĕ-treĭ al Muntenilor.

(c) V înainte de i se pronunţă, ca moldovenescul v(γ) ine, v(γ)inŭ etc, ĭar noĭ îlŭ vomŭ scrie aşa: v̄.

(d) Vorbă arabă, de unde şi francesul Amiral. (Littré)

(e) D. Vangele îl derivă din grecesce, fără a arăta cuvêntul. Ore nu derivă dela ἐνχέω = incurgŭ?

(f) Noĭ derivămŭ acéstă vorbă de la ὁρίξω = poftescŭ, ordonŭ; D. Vangele de la ursită. Dupre opiniunea nóstră şi ursita românéscă şi-a luatŭ pre a fi al seŭ tot de la acéstă vorbă.

(g) Dela grecescul πρακαλέω — ῶ = rogŭ.

(h) De la vorba grécă ἀπαντάω — ῶ = rĕspundŭ.

«Puntea aistă s'o adărăm,
Sépte an̄ĭ kero (a) căftăm.
Içĭ să hibă şi să lipsiascĕ,
Amirălia să hărgiuéscĕ (b).
Noĭ sclav̄ĭ a teĭ să him,
S'nu nĕ alaşĭ tea să nĕ jălim.
Tu csenea (c) aistă çe him,

Fumeile vrem să nĕ le-aduçem,
Pe ningă noĭ să nĕ le avem».
«Tute aiste, ce căftat,
Eŭ vĕ le daŭ cu giurat,
Punte sănĕtósă voiŭ,
Că vĕ taliu treili ca oĭ»!

Se sculară, şi amêntreĭ
Se duseră să liè a lor fumelĭ.
Fumeile lĕ eraŭ de Nanta,
Le luară şi le duseră 'n Narta,
Fumeile lĕ eraŭ dit munte,
Le duseră în Narta la punte.
Şi ahurhiră (d) de lucru,
Loclu a puntileĭ 'ndregea,
Themélile le săpà,
Kieţirile le arădipsia (e).
Tută ḑiuă çe lucrà,
Apa nóptea l'o 'necà.
Şése an̄ĭ ma şĭ se curmà,
Şi puntea nu lĕ se adărà.
Ma 'şĭ şidea şi se minduia.
Şi cu lăcârm̄ĭ lăĭ plângea,
Că keroŭlu lĕ aprokia,
Si puntea nu lĕ se adărà.
Una ḑiuă de diminéţa,
Măĭmarlu cându-şĭ la faţa,

«Podul aista, ca să-lŭ facemŭ,
Şépte anĭ de timpŭ ceremŭ.
Aicĭ ce-o fi şi ce-o trebui,
Împĕrăţia se keltuiascĕ.
Noĭ sclaviĭ tĕĭ să fimŭ,
Să-nu ne laşĭ să ne jălimŭ.
În streinătatea asta, unde suntemŭ,
Femeile vremŭ să ni le-aducemŭ,
Pe lôngă noĭ să ni le avemŭ».
«Tóte aste, ce cereţĭ,
Eŭ vi le daŭ cu jurămêntŭ,
Podŭ sănătosŭ voiŭ,
Că vĕ taiŭ pe tus-treĭ, ca pe oĭ»!
Se sculară, şi câte-treĭ
Se duseră să iea a lor femeĭ.
Femeile le eraŭ din Nanta,
Le luară şi le dusele în Narta,
Femeile le eraŭ de la munte,
Le duseră în Narta la punte.
Si s'apucară de lucru,
Locul punţeĭ îlŭ prepara,
Temeliile le săpa,
P(k)ĭetrele le rônduia.
Tótă ḑiua ce lucra,
Apa nóptea le-o 'neca.
Şése anĭ da li se curma,
Şi podul nu li se facea.
Da-'mĭ şedea şi se gândea,
Şi cu lacrimĭ negre plângea,
Că timpul li (se) apropia,
Şi podul nu li se făcea.
Intro ḑi de diminéţa,
Maĭ-marele cându-şĭ la (spăla) faţa,

(a) Dela grecescul καιρὸς = timpŭ.
(b) vorbă turcéscă.
[c] Dela grecescu ξένος = streinŭ şi specialminte ξενία = streinătate.
[d] Dela verbul ἀρχίζω = începŭ, mĕ apucŭ.
[e] Dela grecescul ἀραδίζω = înşirŭ, rônduescŭ.

Iu se primnà pitu ubor,
Viḑù pulĭlu asburătorŭ.
Pulĭlu aclo iu 'șĭ asburà,

Pé lumakie 'șĭ se discurmà,
Pe mălmarlu ma'șĭ muntrea,

Si cu dor mare piridea,
A mălmarluĭ ma'li ḑicea:(a)
«Mălmare să nu te jălescĭ,
Ma 'sĕ vreĭ lucru să biti-
sescĭ (b),
A miclui frate n'véstă să luatĭ,

Tu themélie s'o băgațĭ,
Invie, învie s'o anvelitĭ,
Jéle și milă să nu muntritĭ.»
Mălmarlu cându-șĭ avḑia,
Pulĭlu aistu çe'lĭ ḑiçea,
Ditu hicate suskira,
Inima îlĭ se dimica;
De mult çe avea mare dor,
Pe açea cama mică nor.
Nesă 'șĭ avea un micŭ natŭ,
Pe ciciόre ne prustatŭ,
De mă-sa nu se despărția,
Constantin 'șĭ-lu climà.
Mălmarlu 'șĭ se minduia,
Și multu arĕŭ îlĭ vinea.
Tu margine se mindui,
Că Dumneḑeŭ așa ursi:
Puntea aistă tea s'o adară,
Lipsia nor ma mică să mόră.

A casa el dimândă,
Prânḑu bun lĕ s'aḑară,
Nor ma mică să 'șĭ se 'ndrégă,

Prânḑu cu ea să-l pitrécă.

Unde se primbla prin curte,
Vĕḑŭ o pasere sburătόre.
Paserea acolo, unde 'mĭ
sbura,
Pe o ramură se rĕpausa,
Pe maĭ-marele așa 'mĭ
(lŭ) privea,
Și cu dorŭ mare ciripea,
Iar Maĭ-mareluĭ așa-ĭ ḑicea:
«Maĭ-mare să nu te jălescĭ,
Décă vreĭ lucrul să isprăvescĭ,

A miculuĭ frate nevastă să
luațĭ,
În temelie s'o băgațĭ,
Curênd, curênd s'o 'mvălițĭ,
Jale și milă să n'arătațĭ».
Maĭ-marele cându-'mĭ auḑia,
Pasărea asta ce-ĭ ḑicea,
Din ficatŭ suspina,
Inima-ĭ se demica;
De mult ce-avea mare dorŭ,
Pentru acea maĭ mică nor(ă).
Dênsa-șĭ avea unŭ micŭ fătŭ,
Pe piciόre ne rădicatŭ,
De mă-sa nu se despărția,
Constantin mi-lŭ kĭema.
Maĭ-marele mi se gândia,
Și mult rĕŭ îĭ venia.
La sfêrșitŭ se gândi,
Că Dumneḑeŭ așa ursi:
Podul ăsta ca să-lŭ facĕ,
Lipsia nora maĭ mică să
mόră.
In casă el porunci,
Prânḑŭ bunŭ să li facĕ,
Nora maĭ mică să se drégă
(gătéscă)
Prânḑu cu ea să-lŭ trămiță.

[a] d cu circumflecsŭ să se ponunță, ca moldovenescul Zamă,
[b] Vorbă turcéscă,

Măĭmarlu çe dimândă,
Nor ma mică 'şĭ l'ascultă.
Constantin 'şĭ lu sculă,
De iu durmia 'şĭ lu deşteptă.

De ţite 'şi lu sutură,
Ş 'năpoĭ pe somnu 'lu băgă.
S'adără, s'armătusi,
La punte să s'ducĕ înkisi.
Cu mare harauă (a) era,
Prânḍul candu şĭ lu duçea;
Ma la punte cându agiumse,
A măĭsturlor ea lĕ ḍise:
«Voĭ, maisturi, ah! voĭ măraţĭ,
Cu 'mbaréţă (b) çe lucratĭ!
Iu e puntea çe adărat,
Şése añĭ întregĭ çe lucrat?»

«Dómnă, şi noĭ ne ciudisim (c),
Puntea dénda o ahurhim,
Ḍiua şi nóptea totĭ lucrăm,
Şi nu putem tea s'o 'mprustăm.
Măĭmarlu ne dimândă,
Cu giurat nĕ spregiură,
Astă-ḍĭ prânḍu cae s'aducĕ,

Să nu 'l'alăsăm tea să-'şĭ fugĕ;
Tu themélie s'lu băgăm,
Puntea să putem s'o adărăm.

Ea, laia, nu-şĭ se dukia (d)

Maisturlĭ çe lĭ sbură.
Pe barbat-su ma-şĭ muntrea,

Şi-lu videa, că tot plângea.
Cu dor mare lu'ntrebà,
Cât videa că lăcĕrmà:

Maĭ-marele ce ordonă,
Nora maĭ mică mi-lŭ ascultă.
Pre Constantin şi-lŭ sculă,
De unde dormia, şi-lŭ deşteptă.

De ţiţe mi-lŭ sătura,
Şi 'napoĭ pe somnu-lŭ puse.
Se găti, se armă (îmbrăcă),
La podŭ să se ducĕ porni.
Cu mare bucurie era,
Prânḍul când mi-lŭ ducea;
Dar la podŭ când ajunse,
Meşterilor ea li ḍise:
«Voĭ meşterĭ, ah! voĭ amărîţĭ,
Cu noroc ce lucraţĭ!
Unde-ĭ podul, ce-aţĭ făcutŭ,
Şese anĭ întregĭ ce-aţĭ lucratŭ?»

«Domnă, şi noĭ ne ciudimŭ,
Podul de când l'am începutŭ,
Ḍiua şi nóptea lucrămŭ,
Şi nu putem, ca să-lŭ râdicămŭ.
Maĭ-marele ne ordonă,
Cu jurămêntŭ ne jură,
Astă-ḍĭ prânḍul car'ar's'aducĕ,

Să nu-lŭ lăsăm să fugĕ;
În temelie să-lŭ băgămŭ,
Podul să-lŭ putem să-lŭ facemŭ.

Ea, négra (săraca) nu mi se dumirea,

Meşteriĭ ce-ĭ ḍicea.
Pe barbatu-s'o da mi-lŭ privia,

Şi-lŭ vedea, că tot plângea,
Cu ḍor mare-lŭ întreba,
Cât vedea, că lăcrima:

[a] Dela grecescul χαρὰ = buçurie.
[b] Vorbă arnăuţéscă.
[c] Vorbă slavonă de la чудо = minune.
[d] Dela grecescul δοκέω — ῶ = opinezŭ. îmĭ daŭ cu părerea.

Vrutlua meŭ gione și bărbat,
Voiŭ s'mĭ spunĭ 'n drept și curat.
Tĭ çe plângĭ și lăcărmeḑĭ?...
Spune 'mĭ 'ndrept, a'și 'mĭ băneḑĭ»!
«Vrută, suskirarea a mea,
Nu éste ti altu çeva;
Imĭ căḑù 'nelu, vruta a mea,
Tu açea grópă și trecĭ de'l lié!»
Tu grópă, nesă 'șĭ întră,
Cum barbat-su li dimandă.
Ahurhi nelu 'și lu caftă,
Făr să scibă çe va să pată.
Maĭsturli'și hiumusiră,
Cu vie (a) și fŏrĕ de milă.
Tu themélie o arăcutiră,
Sicu kiețirĭ ș'o stismusiră(b).
Ea, laia, ma 'lĕ strigà,
Cu milă îl pălăcărsia.
Cărnile 'și le dipira,
Perli din cap 'și arupea.
De cât vìr-'nu nu o avḑia,
Bócea a leĭ nu 'lĭ s'ascultà.
Eară nesă lĕ ḑiçea,
Și cât putea îlĭ pălăcărsia:
«Voĭ, maĭsturĭ, ah! Voĭ mărațĭ!
Pe un graiŭ s'm'ascultatĭ,
Va să vĕ ḑicŭ ninga'nă óră,
Țița să-'mĭ alăsațĭ 'n fară,
Natlu de fóme s'nu'mĭ móră.
Ia pitriçețĭ să 'mĭ-l aducĕ,
Tea să-l bagŭ pe țiță să sugă.
Că e micŭ și ne crescutŭ,
Ne'mprustatŭ multu minut.

«Iubitul meŭ june și bărbatŭ,
Voiŭ să-'mĭ spuĭ drept și curat.
De ce plângĭ și lăcrămeḑĭ?...
Spune'mĭ drept, așa să trăescĭ»!
Iubit'o, suspinarea mea,
Nu este pentru alt-ceva;
Îmĭ căḑu inelul, iubita mea,
Într'acea grópă și trecĭ de-lŭ iea»!
În grópă dînsa îmĭ intră,
Cum bărbatu-sĕŭ îĭ ordonă.
Începu inelu a mi-lŭ căuta,
Far'să scie ce are să pată.
Meșteriĭ mi se repeḑiră,
Cu grabă și fŏr' de milă,
În temelie o restogoliră,
Si cu petre mi ț'o zidiră.
Ea, săraca, li tot strigà,
Cu milă îĭ ruga.
Cărnurile și le sfășia,
Periĭ din cap și-ĭ rupea.
De cât nicĭ (verĭ) unul nu o auḑia,
Vocea eĭ nu-ĭ asculta.
Eară dênsa li ḑicea,
Si cât putea îĭ ruga:
Voĭ, meșterĭ, ah! voĭ amărîțĭ!
Numaĭ o vorbă să-mĭ ascultațĭ,
O să vă ḑicŭ încă o dată,
Țița să mi-o lăsațĭ a fară,
Fătul de fóme să nu-'mĭ móră,
Ia trămitețĭ să mi-lŭ aducĕ,
Ca să-lŭ punŭ pe țiță să sugă.
Că e micŭ și necrescutŭ,
Ne'mpiciorogatŭ și micŭ multŭ,

[a] Vorbă grecéscă de βία = grabă.
[b] Vorba stismusiră vine dela κτίζω = zidescŭ,

Cum trémbur mine, mărata,
Să trembură şi puntea de Narta!
Câtĭ călĕtorĭ va să'şĭ trécĕ,
Cama multĭ să-'şĭ se 'nécĕ;
Câtĭ perĭ 'n cap mine mĭ am!
Ahâţĭ ómenĭ să-s'nécă tr'an!....

Cum tremurŭ eŭ, săraca,
Să tremure şi podul de la Narta!
Câţĭ călătorĭ îşĭ vor trece,
Ceĭ maĭ mulţĭ să mi se 'nece;
Câţĭ perĭ 'n capŭ eŭ am,
Atâţa ómenĭ să se 'nece într'un an!....

Éca legenda Macedo-română, pre carea D. Vangeliu Petrescu o potrivesce cu legenda românéscă despre „Meşterul Manole". Fie, şi noĭ nu ne opunem la acéstă sĕmuire, maĭ ales că am căutatŭ să-ĭ dămŭ o traducţiune cât se póte de apropiétă de idiomul Românilor din stânga Dunăreĭ. Dar trebue să notămŭ şi distincţiunile, ce ecsistŭ între ambele legende, şi care, dupre opiniunea nóstră, resultă din distincţiunea condiţiunilor sociale, în care trăescŭ ambele popóre.

Româniĭ de la Pindŭ şi Carpaţĭ, aplicândŭ pre meşteriĭ legendelor lor la arta architectonică, eĭ nu îşĭ aplică specialitatea lor la acelaşĭ soiŭ de lucrărĭ. Ceĭ din Pindŭ ni se presintă, ca fie-care lucrătorŭ, care eşindŭ din locul sĕŭ natalŭ, plécă să găsiascĕ de lucru şi în fine găsescŭ lucrarea unuĭ podŭ la unŭ Impĕratŭ; în óre-ce ceĭ din Carpaţĭ sûntŭ afectaţĭ la edificarea uneĭ Bisericĭ. Ceia ce, dupre opiniunea nóstră, arată direcţiunea timpuluĭ şi siguranţa socială, de a se îngriji omul şi de cele spirituale. Pre lôngă aseste, lucrătoriĭ din Pindŭ, pentru ca să formeze o asociaţiune, trebue să fie fraţĭ de sânge, în óre-ce ceĭ din Carpaţĭ sûntŭ numaĭ tovarăşĭ, adecă ómenĭ, uniţĭ pre basa comunităţeĭ de interese în jurul uneĭ asociaţiunĭ. Acésta pentru Macedo-românĭ, denotă, dupre opiniunea nóstră, lipsa de încredere, ce omul are în aprópele sĕŭ celŭ simplu. Lucru ce a ecsistatŭ şi la Româniĭ din stânga Dunăriĭ, când pentru o întreprindere comună se cerea, ca ómeniĭ să fie între dînşiĭ séŭ fraţĭ de sânge, séŭ fraţĭ de cruce. Şi bine ḑice teoria psichologică, că asupra fic-

ţiunilor imaginare ale omuluĭ au unŭ rolŭ determinativŭ circumstările fisice şi morale, ce încunjură pre omŭ. Româniĭ de la Carpaţĭ, trăindŭ în nisce locurĭ păduróse şi încă neesplorate, se vědŭ maĭ multŭ predaţĭ necunoscutuluĭ, şi de aceia îĭ şi vedemŭ prin legendă, atribuindŭ stricarea lucrăreĭ dintr'o ḑi uneĭ forţe necunoscute, misterióse ; în óre-ce Româniĭ din Pindŭ, venindŭ în contactŭ maĭ des cu négra realitate, atribuescŭ stricarea lucrăreĭ furieĭ apelorŭ, adică unuĭ elementŭ naturalŭ. In fine „Meşterul Manole" al Românilor din Carpaţĭ găsesce mijlocul, pentru paralisarea forţeĭ destrugětóre în descoperirile, věḑute într'unŭ visŭ, şi el, conform acestorŭ descoperirĭ, vine la ideia, că forţa misteriósă reclamă sacrificiul uneĭ femeĭ ; adecă a fiinţeĭ celeĭ maĭ iubite pentru unŭ bărbatŭ. „Maĭ marele" Macedo-românilor, care fusese maĭ puţin influenţatŭ de cultura modernă, scie încă a interpreta ciripitul păsěrilor şi dupre acestŭ sěmnŭ vekiŭ al strěbunilor seĭ, el descopere, că amórea spre artă şi sciinţă reclamă sacrificiul amóreĭ conjugale (Socrat) şi pentru ca „Puntea de Narta să s'adăreze" trebuie să fie pusă în temelie cumnată-sa cea maĭ mică „ . . . . În totŭ casul şi în genere vorbindŭ, suntŭ multe trăsurĭ de asěměnare între aceste doě legende, fŏrě ca ambele popóre să înceteze de aşĭ manifesta particularităţile individuale, resultate din modul şi circumstările vieţeĭ proprie.

3. Legenda „Meşteruluĭ Manole" dupre locuitoriĭ Tesaloniculuĭ, aĭ Tesalieĭ şi aĭ Atonuluĭ. În comuna Litochor de lôngă Olimpul Tesalieĭ, Prea Sânţitul Porfirie Uspenskiĭ a culesŭ maĭ multe anecdote, relative la viéţa şi activitatea unuĭ meşterŭ vestitŭ, nu în architectură, dar în pictura şi iconografia bisericéscă. Supra-numele acestuĭ artistŭ la Tesaloniceni şi Tesalienĭ este Panselin (a), ĭar de către locuitoriĭ Ato-

[a] Vorbă compusă din πᾶν = tot, în totul şi σελήνη = lună; adecă luminosŭ în totul.

nuluĭ el se numesce „Manuil Panselin“ (a). Dionisie Furnoagrafiot, scriitorŭ şi pictorŭ al Atonuluĭ, care şi-a desfăşuratŭ activitatea sa între aniĭ 1701—1733, pentru prima data ni comunică supra-numele de „Panselin“, acordatŭ „Meşteruluĭ Manole“ al locuitorilor din jurul Tesaloniculuĭ. D. V. Barskiĭ, unŭ călătorŭ rusŭ şi scriitorŭ dintre aniĭ 1725—1744, după ce a audĭtŭ diferitele legende despre acestŭ Mesterŭ şi a contemplatŭ producţiunile artistice, ce i se prescriŭ, îlŭ numesce *renumitŭ*. La 1798 trăia centinarul pictorŭ, Damaskin, care nu numaĭ, că scia maĭ multe anecdote relative la persóna acestuĭ „Meşterŭ Manole“, dar a luatŭ şi portretul pictoruluĭ din nartica catedraleĭ Protatuluĭ (b) şi l'a dusŭ în kilia sa din munte, unde soldaţiĭ turcĭ la 1821 i-a scobitŭ okiĭ. Pictorul atoniénŭ, Veniamin, de la 1806—1816 a copiatŭ în miniatură tóte producţiunile artistice ale luĭ Manole al Atonuluĭ, pre care tradiţiunea le arată şi pênĕ astă-dĭ în mônastirile Protatul, Rusicul şi Chilimdarul şi o icónă din skitul Vatopeduluĭ. Tóte acestea copiĭ ale pictoruluĭ Veniamin s'aŭ păstratŭ de către Macarie pictorul, şi ele şi pênĕ astă-dĭ sûntŭ întrebuinţate, ca modele pentru iconografia Atonuluĭ. Şi pentru ca să vedemŭ, că şi din legendele luĭ Manole al Atonuluĭ nu lipsesce elementul misteriosŭ, vomŭ cita aicĭ o anecdotă, relativă la icóna Mântuitoruluĭ, ce se află în Biserica catedrală a Protatuluĭ şi carea, conform opiniuneĭ călătorilor de autoritate, este o producţiune artistică cu mult maĭ nouă, de cât timpul vieţeĭ luĭ „Manuil Panselin“. Icóna, despre carea vorbimŭ, este o pictură în mărimea naturală a statureĭ omuluĭ şi ea este aşedată în iconostasul Bisericeĭ catedrale a Protatuluĭ. Despre acéstă icónă, pre

[b] Труды кiевской Духовной Академiи 1867 Том. IV pag. 279—285.

[b] Numirea Πρῶτος şi apoĭ Πρώτατος = întâiŭ şi celŭ maĭ întâiŭ, se atribue superioruluĭ preste tóte mônăstirile din muntele Atonuluĭ. De aicĭ şi numirea catedraleĭ de: Ἐκκλησία τοῦ πρωτάτου = Biserica superioruluĭ.

care tradiţiunea o prescrie luĭ Panselin, se spune, că „unŭ bătrînŭ monachŭ a vĕḑutŭ o vedenie, prin carea i s'a anunţatŭ de sus, că icóna acéstа nu numaĭ sémănă, dar represintă în totul pre Domnul, când se afla pre pămêntŭ între ómenĭ". (a)

Nu numaĭ Atonul, dar şi Tesalonicul şi Tesalia are tradiţiunĭ despre „Meşterul Manole". In Tesalonic preuţiĭ dela Biserica catredrală spunŭ tuturor călătorilor, că icónele, care se află la stânga uşilor împărătescĭ sûntŭ zugrăvite de Panselin. In comuna Litochor din Tesalia, nu numaĭ că locuitoriĭ atribuescŭ luĭ Panselin unŭ talentŭ ecstra-ordinarŭ în pictură, dar pictoriĭ loculuĭ, cariĭ se consideră de autoritarĭ în artă, îlŭ gratuléză cu titlul de „*eretică*"; şi acésta pentru cuvêntul, ḑicŭ eĭ, că „*dela icónele Mântuitoruluĭ, lucrate de Panselin lipsescŭ tot-dé-una din aureolă literile ὁ ὢν = cel ce este*". Ca faptŭ, este fórte dréptă observaţiunea litochorenilor; căcĭ nu numaĭ la Aton, dar în tótă ortodocsia, unde aŭ ecsistatŭ relaţiunĭ istorice şi de cultură cu Atonul, se întâlnescŭ picturĭ fără de aceste litere în aureola icóneĭ Domnuluĭ Christos (b). Décă acéstă deviare dela regulele iconografieĭ Bisericeĭ ortodocse se datoresce luĭ Panselin, séŭ alteĭ scóle de iconografie, noĭ vomŭ vedea în partea istorică a studiuluĭ nostru. Aicĭ să continuămŭ cu partea legendară despre „Meşterul Manole" al Atonuluĭ, cuprinsă în opera întitulată „Ecsplicaţiune pentru zugravĭ" a D. Simonidi.

In anul 1853, la Atena, unŭ D. Simonidi, cu aprobarea Prea Cucernicieĭ Séle Părinteluĭ Constantin Economos, publică o operă a luĭ Dionisie Furno-agrafiotul, şi întitulată: „Ἑρμηνεία τῶν ζωγράφων = *Ecsplicaţiune pentru* zugravĭ". Acéstă operă ficsază câte-va date legendare, relative la per-

(a) Труды К. Д. Ак. pag. 284

(b) Veḑĭ şi Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie a D. Gr. C. Tocilescu Anul I. Vol. I, fascic. I pag. 245. Tab. 2.

sóna şi arta luĭ „Manuil Panselin“, pre care noĭ le dămŭ aicĭ, împlinindu-ne tot-o-dată şi o datorie de consciinţă, ca să arătămŭ cu P. S. Porfirie Uspenski pĕnĕ unde merge lăcomia omuluĭ de speculă şciinţifică.

D. Simonidi, publicândŭ „Ecsplicaţiunea pentru zugravĭ“ a luĭ Dionisie Furno-agrafiotul, care ḑice, că a scris'o în anul 1458, adaugă, că „Manuil Panselin este iconografŭ al scóleĭ luĭ Apolon din insula Simi şi tot-o-dată, că el s'a călugĕritŭ la Aton în secolul al XI-lea“. De altă parte, D-sa, vorbindŭ despre culorile, ce întrebuinţa „Manoil Panselin“, ḑice, că el se servia în arta iconografieĭ de *iliotită*“. Culóre, necunoscută arteĭ iconografice, precum şi tuturor scriitorilor bizantinĭ, cariĭ nicăerĭ nu facŭ menţiune despre o asemene, culóre, dar nicĭ despre o scólă de pictură, séŭ de văpsitorie în insula Simi. Noĭ pentru lectoriĭ noştri vomŭ aduce aicĭ kĭar tóte argumentele, de care dispunemŭ, spre a arăta, că Simonidi este unŭ simplu speculantŭ de sciinţă şi că totŭ, ce are în cartea sa „Ecsplicaţiune pentru zugravĭ“, nu este, de cât o denaturare tendenţiósе a legendelor locale despre „Manuil Panselin“, artistul legendarŭ al tuturor popórelor din peninsula Balcanică.

P. S. Porfirie a urmaritŭ pre acestŭ plastografŭ sciinţificŭ pre tóte căile şi éca ce ni comunică. In anul 1859 Martie 10, fiindŭ în multele Atonuluĭ, s'a dusŭ la bătrînul iconografŭ al Atonuluĭ, Macârie, care, între altele, ĭ-a spusŭ, că; „O dată a venitŭ la dînsul Simonidi. Vorba s'a începutŭ asupra publicaţiuneĭ luĭ Dionisie, „Ecsplicaţiune pentru zugravĭ“, făcută de dînsul în Atena. Eŭ, ḑice Macarie, l'am întrebatŭ: „pentru ce aĭ pusŭ aici anul 1458, sând este sciutŭ, că Dionisie, ce a trăitŭ aicĭ în Carea, ş'a făcutŭ sieşĭ o kilie în anul 1701, ceĭa ce probéza şi inscripţiunea din Biserica acesteĭ kiliĭ?“ E! Părintele meŭ, décă eŭ nu punémŭ aicĭ unŭ anŭ

aşa de vekiŭ, nimene nu ar fi cumpăratŭ publicaţiunea mea“. (a) După aceste P. S. Porfirie adaugă, că acelaşĭ Macarie iconograful, în aceĭaşĭ ḑi, i-a arată o carte tipărită din anul 7223 (1715), la finele căria era scrisŭ, că „în acestŭ anŭ a murită zugravul Atonuluĭ David, de origine din oraşul Avlon al Albanieĭ“ şi apoĭ a adausŭ, că la acestŭ zugravŭ a învĕţatŭ arta iconografieĭ părintele Dionisie Furno-agrafiotul, şi ḑicea, că acéstă tradiţiune o are dela dascalul sĕŭ Macarie, care în anul 1787 August 24 a terminatŭ zugrăvirea Bisericeĭ dela cimitiriul Careeĭ. Apoĭ în anul 1861 Maĭ 1, P. S. Porfirie s'a dusŭ din noŭ la Aton şi a visitatŭ kilia luĭ Dionisie, ce acum aparţinea luĭ Meletie, şi aicĭ, după ce a cercetatŭ tóte datele istorice ale Bisericeĭ dela acéstă kilie, a descoperitŭ, că de-asupra ferestreĭ dela strana dréptă era scrisŭ : „Cinstitul şi divinul templu al S-luĭ Ioan Inainte Mergĕtorul este fundatŭ şi zugrăvitŭ de ctitorul Ierom. Dionisie, născutŭ în Furnul-ton-Agrafon, în anul 1701“. Pronunţândŭ P. S. Porfirie anul 1701 cu unŭ tonŭ maĭ apăsatŭ, Meletie, propietarul kilieĭ, a observatŭ, „pentru ce nu citiţĭ 1401“? „Pentru că litera ψ, deşi sémănă cu y, ḑice P. S. Porfirie, nu-'mĭ permite o asemenea citire“. Atuncĭ Meletie a adăugatŭ : „Vĕḑŭ, ḑice Meletie, şi recunoscŭ, că acum câţĭ-va anĭ a fostŭ la mine renumitul grecŭ Simonidi, şi vĕḑêndŭ acéstă inscripţiune, carea atuncĭ din causa umeḑeleĭ nu se putea citi, m'a rugatŭ, ca să punŭ să se restabiliascĕ dupre trăsurile vekĭ, şi eŭ am rugatŭ pre pictorul de aicĭ Genadie, caré a şi restabilit'o. Şi dupre cum se vede, séŭ că Genadie şĭ-a permisŭ într'adinsŭ să minţă, séŭ că, observêndŭ bine, a transformatŭ pre ψ în y şi cu acésta a skimbatŭ sensul inscripţinneĭ“. In fine, P. S. Porfirie, urmărindŭ

(a) Труды К. Д. Ак. 1867 Tom. IV. pag. 141.

pre Simonidi pre tóte căile, ni comunică, „Erminia luĭ Furno-agrafiotul“ ecsistă în treĭ manuscripte, unul din seculul al XVIII-lea în mônăstirea Rusicul, altul din seculul al XVII-lea, vĕḑutŭ de P. S-sa la zugravul din Ierusalem, Ilie Baramie şi al treilea din seculul presentŭ a luĭ Didron în Paris, de pre care s'a făcutŭ o traducţiune şi în limba rusă. In tóte aceste manuscripte, vorbindu-se despre modul formăreĭ văpselelor, nu se face nicĭ o menţiune de „Iliotita“ luĭ Simonidi; din contra, la totŭ pasul se citesce egalminte : „iea albiturĭ veneţiéne, séŭ cele maĭ superióre franţuzéscă“. Dar de unde în seculul al XI-lea, când, dupre Simonidi, Panselin dă pictorilor consiliurĭ pentru conbinarea văpselelor iconografice, esistenţa la Francezĭ a arteĭ iconografice într'unŭ gradŭ aşa de înaintatŭ?.....

Éca şi atreia legendă, séŭ maĭ corectŭ, tradiţiunile despre „Meşterul Manole“ al Atonuluĭ şi împrejurimele luĭ cu tóte observaţiunile, ce am creḑutŭ de cuviinţă să opunemŭ falsificătoruluĭ şi speculantuluĭ Simonidi. Şi tot-o-dată adăugămŭ, că „Maĭ Marele“ Macedo-românilor şi „Meşterul Manoli“ al Românilor din Carpaţĭ încetéză, de a maĭ fi unŭ architectŭ vestitŭ; în Aton el devine unŭ pictorŭ cu renume.

Ne considerămŭ obligaţĭ faţă cu lectoriĭ noştri, ca maĭ 'nainte de a înkeiea partea legendară despre „Meşterul Manoli“ să facemŭ o privire retrospectivă asupra celor ecspuse maĭ sus. In legenda română, precum şi în cea Macedo-română subĭectul legendeĭ este *unŭ architectŭ vestitŭ, din care unul îşĭ desfăşură arta în construirea uneĭ Bisericĭ artistice, ĭar al doilea în construirea unuĭ podŭ,* fără ca în legenda din urmă sa pórte numele de Manole. In legenda Tesalonicenilor, a Tesalienilor şi a monachilor din Aton, el se numeşce, ca

şi la Românii dela Carpaţi „*Manole*", dar numai aici acestŭ meşterŭ legendarŭ *se distinge şi îşi arè valórea sa distinctivă în arta iconografieĭ.*

Éca elementul legendarŭ despre „Meşterul Manole", de acum să ne ocupămŭ şi de celŭ istoricŭ.

(Va urma)

Archim. Genadie Enăcénu.

OMILIE

LA

DUMINICA LĂSATULUĬ DE CARNE

„Despre judecata viitóre“

Fraţilor! In tóte ḑilele Biserica ni presintă câte o învĕţătură, pre carea noĭ urmând-o, putemŭ deveni din ce în ce maĭ bunĭ. In Duminica trecută Biserica ne-a învĕţatŭ, cu pilda fiiuluĭ celuĭ rîsipitorŭ, că şi noĭ, în casŭ de cădere, ne putemŭ mântui, numaĭ décă ne întórcemŭ la Dumneḑeŭ şi din adîncul inimeĭ nóstre strigămŭ : „Părinte, greşit-am la cerŭ şi înaintea ta“. (Luc. XV, 19) Acum doĕ sĕptĕmânĭ, tot în ḑi de Duminică, Biserica nĭ-a oferitŭ, prin pilda Vameşuluĭ şi a Fariseuluĭ, doĕ modelurĭ de rugăciune, unde creştinul era învitatŭ să se róge, ca Vameşul şi nu ca Fariseul, şi cercetându-şĭ consciinţa sa să ḑică : „Dómne! fiĭ mie îndurătorŭ. (Luc. XVIII, 13). Aceĭ din noĭ, fraţilor, cariĭ pĕnĕ acum s'aŭ rugatŭ luĭ Dumneḑeŭ, ca Vameşul, séŭ cariĭ, ca fiiul rîsipitorŭ, s'a reîntorsŭ la Părintele ceresců şi cu inima înfrântă şi umilită s'aŭ rugatŭ de ertare, pentru uniĭ ca aceştia cuprinderea Evangelieĭ de astă-ḑĭ n'are să-ĭ sperie,

din contra îĭ va înveseli. Dar, vaĭ dĕ aceĭ din noĭ, cariĭ aŭ rĕmasŭ surḑĭ la învĕţăturile Bisericeĭ de pĕnĕ acum! Vaĭ de noĭ! décă, atraşĭ de dulceţurile lumeĭ aceştia, séŭ dedaţĭ poftelor, am dispreţuitŭ, séŭ póte numaĭ am amânatŭ mântuirea nóstră de pre o ḑi pe alta... Căcĭ, éca, Biserica, după învĕţătură, ne cere socotélă; după ce ne-a arĕtatŭ calea mântuireĭ, şi ne-a condusŭ, ca pre nisce minorĭ, la practicarea bineluĭ, acum ni presintă judecata, ce va să fie.... O! Dumneḑeule! Dumneḑeule! „Fiĭ noî îndurătorŭ şi nu întra la judecată cu robiĭ tĕĭ“... (Ps. CXLII 2). Dar, cu tótă îndurarea divină; cu tóte că Dumneḑeŭ singurŭ ne-a învĕţatŭ prin Mântuitorul lumeĭ, că „el nu voiesce mórtea pĕcătosuluĭ, ci să se întórcĕ şi să fie viŭ“ (Luc. XV, 7); cu tóte aceste ḑicŭ, judecata cea viitóre trebue să-şĭ aĭbă locul; şi noĭ, cariĭ am primitŭ dela Dumneḑeŭ atâtea darurĭ şi bunătăţĭ, nu putemŭ rĕmânea, fŏrĕ a ne da socotélă de modul, cum am întrebuinţatŭ talanţiĭ, ce ni s'aŭ încredinţatŭ. Acésta nĭ-o spune Biserica astă-ḑĭ cu vocea eĭ cea autoritară! Acésta o reclamă dreptatea dumneḑeéscă! Acésta se confirmă şi prin practica nóstră de tóte ḑilele!

Dar să vedemŭ în modŭ specialŭ, cum ni presintă Biserica prin Sânta Evangelie de astă-ḑĭ judecata viitóre, şi ce ne rĕmâne de făcutŭ noî, cariĭ, din diferite împrejurărĭ, încă n'am pusŭ unŭ începutŭ bunŭ, pentru mântuirea nóstră.

I.

Fraţilor! Décă îndreptămŭ atenţiunea nóstră asupra cuprinsuluĭ Evangelieĭ de astă-ḑĭ, descoperimŭ,

că aicĭ se tractéză despre jndecata viitóre și despre modul, cum ea are să se facĕ. „*Iar când va veni Fiiul omuluĭ întru mărirea sa și toțĭ Sânțiĭ îngerĭ cu dînsul, atuncĭ va ședea pre scaunul măriregĭ sale. Și se vor aduna înaintea luĭ tóte limbele și-ĭ va despărțì pre dênșiĭ unul de altul, precum desparte păstorul oile de capre. Și va pune oile la drépta luĭ, iar caprele la stânga*“ (Mat, XXV, 31 — 34).

O! ce audimŭ, și cu okiĭ mințeĭ ce vedemŭ? Fiiul omuluĭ vine întru mărirea sa cu sânțiĭ sĕĭ îngerĭ! Audimŭ că vine unŭ Rege, și noĭ cu toțiĭ ne îmbrăcămŭ în chaine de sĕrbătóre. Se daŭ semnalele venireĭ Regeluĭ; se vĕdŭ micele detașamente de óste, ce-lŭ încunjură; și noĭ ne îndreptămŭ privirile în acea parte, luămŭ o ținută de respectŭ. Se audŭ în poporŭ cuvintele: „étă-lŭ“ și noĭ ne înkinămŭ pĕnĕ la pămêntŭ. Décă acésta este ținuta nóstră către un Rege pămêntescŭ; décă noĭ facemŭ atâtea pregătirĭ pentru întîmpinarea unuĭ omŭ, încunjuratŭ de unŭ numĕrŭ mărginitŭ de ostășĭ; putemŭ noĭ să rĕmânemŭ indiferințĭ la venirea Regeluĭ Regelor, Impĕratuluĭ Impĕraților, și Domnuluĭ Domnilor? Unŭ micŭ detasamentŭ de óste nĭ-a impusŭ o ținută respectuósă. Ingerĭ fĕrĕ de numĕrŭ, venindŭ pre nouriĭ ceruluĭ; serafimĭ cu okĭ mulțĭ, cariĭ cu privirile lor străbatŭ inimele nóstre; cheruvimĭ cu aripĭ de focŭ, cariĭ potŭ aprinde atmosfera, din care noĭ rĕspirămŭ pĕcatul; tótă acéstă óste nenumĕrată și înfricoșată, ce încunjură astă-dĭ pre Fiiul omuluĭ, trebue să ne inspire frică și cutremurŭ, căcĭ eĭ sûntŭ puterĭ fĕrĕ de trupurĭ, ostașĭ aĭ celuĭ Prea Innaltŭ, cariĭ gătescŭ calea Domnuluĭ, nu pentru a veni blândŭ și smeritŭ,

ci întru mărirea sa şi spre judecata limbelor pămêntuluĭ. Dar, décă cu Sânta Evangelie aşĭ maĭ adăuga şi aşĭ ḑice : Eată Fiiul omuluĭ! Vine şi se aşéḑă pre scaunul măriréĭ séle. Da! fraţilor, să nu ne îndoimŭ cât de puţin, că aicĭ e vorba de judecată, când Mântuitorul o să ne împarţă, ca pre nisce oĭ séŭ capre ; când unul din soţĭ póte să ajungĕ la drépta, ĭar cela-laltŭ la stânga; când săracul, celŭ despreţuitŭ astă-ḑĭ de noĭ, îşĭ va lua partea cea bună, ĭar noĭ ceĭ mândri şi îngânfaţĭ de putere ne vomŭ alege cu munca cea vecĭnică. Să nu ni se pară acésta lucru micŭ, şi nicĭ să considerămŭ aceste bune pentru ceĭ ne'nvĕţaţĭ şi proştĭ; căcĭ cu ast-feliŭ de vorbe vomŭ ajunge acolo, „unde este plângerea şi scrîşnirea dinţilor“ (Mat. XIII, 42).

Şi fiind că am adusŭ cuvêntul meŭ pênĕ acolo, ca să se vaḑĕ, că sûntŭ uniĭ din noĭ, cariĭ, pentru a scăpa de mustrările consciinţeĭ şi de drépta lor judecată, voiescŭ ase îndoi despre judecata viitóre, apoĭ vĕ rogŭ, fraţilor, să'mĭ permiteţĭ, ca să îndreptezŭ vorbirea mea şi cătrĕ uniĭ, ca aceştia. Frate creştine! Tu îţĭ organisezĭ o casă. Tu, ca stăpânŭ de casă, întroducĭ în dînsa diferiţĭ servitorĭ, cariĭ aŭ sarcina, unul să-ţĭ gătiascĕ bucatele, altul să-ţĭ îngrijéscă de caĭ, al treilea să facĕ alte serviciĭ. Nu tot tu aĭ dreptul, după unŭ serviciŭ din partea servitorilor teĭ, să ḑicĭ către femeia şi prieteniĭ teĭ, că cutare servitorŭ e bunŭ, şi am să-lŭ miluescŭ, celalalt e rĕŭ, şi am să-lŭ daŭ afară,—să-lŭ pedepsescŭ? Şi iarăşĭ, noĭ ómeniĭ formămŭ societăţĭ, şi la constituirea lor infiinţămŭ tribunale, curţĭ, care să judece pre totŭ omul. Séŭ şi alt-mintrelea. Noĭ în tóte ḑilele şi în totŭ césul urmărimŭ viéţa aprópeluĭ nostru. Ne uĭ-

tămŭ preste și printre uluce, iscodimŭ kiar fapte din viéța vecinulnĭ nostru, pentru ca să le supunemŭ judecățeĭ nóstre. Fōrĕ a maĭ înmulți ecsemplele, te întrebŭ, frate creștine, judecĭ séŭ nu faptele vecinuluĭ tĕŭ? Fiind tu judecătorŭ, nu judecĭ viéța membrilor societățeĭ, recompensândŭ pre uniĭ și pedepsindŭ pre alțiĭ? Și cine póte să-țĭ nege dreptul, de a rĕsplăti dupre vrednicie pre servitorul tĕŭ? Am să te rogŭ kiar să fiĭ dreptŭ. Ce ḑicĭ? Dreptŭ este, ca tu să judecĭ pre vecinul tĕŭ, care nu are nicĭ o nevoie de tine, ĭar Dumneḑeŭ, să nu aĭbă dreptul de a te judeca pre tine, care aĭ tóte dela Dînsul? E dreptŭ, o recunoscŭ și eŭ, ca omul, care prin consimțimêntul sĕŭ a intratŭ într'o societate, séŭ s'a înrolatŭ în serviciul tĕŭ, să fie judecatŭ pentru faptele séle; dar nu e dreptŭ, ca omul, cel-ce se află legatŭ de Dumneḑeŭ într'unŭ modŭ inevitabilŭ, să nu fie judecatŭ de Dînsul, și în consciință pusŭ la drepta, séŭ la stânga sa. N'ar fi fostŭ dreptŭ, ca omul să fie judecatŭ de Dumneḑeŭ, décă nu i se acorda *rațiunea*, cu carea el póte cunósce binele și rĕul, *libertatea*, cu care el dupre voință póte practica rĕul séŭ binele, și cel puțin décă nu i se *arĕta kiar prin Fiiul luĭ Dumneḑeŭ calea mântuireĭ séle*. Omuluĭ i s'a datŭ totŭ, ce-'lŭ póte pune la „drépta scaunuluĭ mărireĭ luĭ Dumneḑeŭ“ și décă ne maĭ măgulimŭ cu scăparea de judecata viitóre, apoĭ aceste nu sûntŭ și nu potŭ fi, de cât „pricinuirĭ întru pĕcate“.

II.

Să mergemŭ maĭ departe și să vedemŭ, cum are să se efectue judecata dumneḑeéscă, precum și ce

ne ascéptă pre fie-care din noĭ. „Atuncĭ va ḑice Împĕratul celor de-a drépta luĭ: *veniţĭ bine-cuvêntaţiĭ Părintelui meŭ, de mosceniţĭ împĕrăţia, carea este gătită voî dela întemeierea lumeĭ*... Şi celor din stânga sa Împĕratul va ḑice : *Duceţi-vĕ dela mine blestemaţilor în focul celŭ vecĭnicŭ, care este gătitŭ diavoluluĭ şi îngerilor luĭ*". Ecă în scurt şi chotărîtorŭ sórta omenireĭ! Uniĭ aŭ să fie bine-cuvêntaţiĭ Părinteluĭ cerescŭ, ĭar alţiĭ blestemaţiĭ. Drepţiĭ aŭ să moscenéscĕ împĕrăţia de vecĭ, ĭar pĕcătoşiĭ munca de vecĭ. Fiiĭ ascultăreĭ aŭ să locuĭască pentru tot-déuna cu Dumneḑeŭ şi îngeriĭ luĭ, iar fiiĭ ne ascultăreĭ aŭ să aĭbă parte cu diavolul şi slugile acestuia. Cu o vorbă, pentru omŭ se gătesce fericire eternă, séŭ mustrare de consciinţă, plângere şi nemângâere vecĭnică.....

Dar, să reflectămŭ maĭ bine asupra acestor cuvinte, ale Evangelieĭ de astă-ḑĭ, şi ne vomŭ convinge, că noĭ, décă maĭ avemŭ o judecată, nu putemŭ să rĕmânemŭ indiferenţĭ faţă cu sórta nóstră cea vecĭnică. Căcĭ, vĕ întrebŭ fraţilor, cine din noĭ avêndu-şĭ tóte minţele, nu se îngrijesce de sórta sa prentru ḑioa de mâne şi nu pune bine pentru adoa-ḑi mâncarea, rĕmasă de astă-ḑĭ? Care este omul cu judecată, ce în tinereţă nu se gândesce la bătrîneţea sa, séŭ, cum se maĭ ḑice, nu strînge banĭ albĭ pentru ḑile negre? Décă noĭ ne îngrijimŭ de ḑioa de mâne, şi de aniĭ bătrâneţelor; décă sórta nóstră de unŭ timpŭ aşa de scurtŭ merită preocuparea nóstră; atuncĭ ce îngrijire trebue să aĭbă omul pentru sórta sa cea vecĭnică? O dată, pentru tot-dé-una, aicĭ se chotărăsce cu noĭ! ...... Séŭ intrămŭ în fericirea de vecĭ, unde avemŭ

să ne bucurămŭ de viéţa eternă, séŭ vomŭ ajunge în focul celŭ nestinsŭ, unde viéţa este o perpetuă agonie a morţeĭ. Acum, între mórte şi viéţă, o creştine, alege! . . . .

Pre lôngă aceste, când noĭ în relaţiunele dintre ómenĭ audimŭ, că se drăcuiescŭ unul pre altul, adecă se daŭ draculuĭ, ne întristămŭ, observămŭ, că nu e bine, ĭar părinţiĭ îşĭ mustră pre copiiĭ lor, pentru nisce asemenea vorbe. Când însĕ audimŭ cuvintele, ca „dragul tateĭ“ „bine-cuvêntatul tateĭ“ etc, noĭ ne înveselimŭ, décă ni sûntŭ adresate noî şi simţimŭ o plăcere, când le audim adresându-se altora. Eĭ bine, décă nisce cuvinte, pronunţate din partea unor ómenĭ, sûntŭ în stare, de a ne mişca, cum maĭ putemŭ rĕmânea indiferenţĭ faţă cu aceléşĭ cuvinte, pronunţate de Dumnedeŭ? Maĭ mult, cuvintele ómenilor n'aŭ nicĭ o înrîurire asupra nóstră; cuvintele luĭ Dumnedeŭ sûntŭ ordine, poruncĭ! Aceĭ din noĭ, cariĭ se vorŭ învrednici a audi cuvintele: „veniţĭ bine-cuvêntaţiĭ Părinteluĭ meŭ“, aŭ să păşéscă cu bucurie, spre aşĭ primi cununa vieţeĭ lor; ĭar aceĭ nenorociţĭ, pentru cariĭ se vorŭ pronunţa detunătórele cuvinte: „Duceţi-vĕ dela mine blestemaţilor“, aŭ să se precipite în abisŭ, aŭ să ajungĕ în focul, care este gătitŭ diavoluluĭ şi îngerilor luĭ. Să ne gândimŭ, fraţilor, la aceia, ce ne ascéptă, şi cu o oră maĭ 'nainte să ne pregătimŭ, ca să „moscenimŭ împĕrăţia, care este gătită noî dela întemeĭerea lumeĭ“ . . .

Şi apoĭ, când mĕ gândescŭ şi la condiţiunile, ce ni se cerŭ, pentru ca noĭ să moscenimŭ viéţa de vecĭ, mĕ întristezŭ şi 'mĭ dicŭ cu Psalmistul: „asemĕnatu-s'a omul cu animale cele fără de simţire „Şi în a-

devĕrŭ, o săturare aceluĭ flămêndŭ, o cupă cu apă, oferită celuĭ însetatŭ, o sdrénţă, pusă pe unŭ omŭ golŭ, séŭ în fine o cercetare a bolnavuluĭ, séŭ a celuĭ din penitenciarŭ, éca totŭ, ce Dumneḑeŭ cere de la noĭ, pentru ca să ajungemŭ „bine-cuvêntaţiĭ Părinteluĭ cerescŭ." Auḑiţĭ ce preţŭ micŭ pune Dumneḑeŭ omuluĭ pentru fericirea luĭ eternă? O mângâere de câte-va minute are se ne aducă o veselie eternă! O chaină de unŭ costŭ neînsĕmnatŭ, o mâncare modestă, unŭ pacharŭ de apă kĭar are să ne procure o fericire, pre care okiul omuluĭ n'a vĕḑut'o şi mintea luĭ nu ş'a înkipuit'o!...Şi pre aceste condiţiunĭ, o, înţelepciune dumneḑeéscă! le póte împlini şi avutul şi săracul. De aceia în S-ta Sriptură se ḑice : „căile luĭ Dumneḑeŭ nu suntŭ ca căile ómenilor" şi „sfaturile luĭ nu ca ale pĕcătoşilorŭ...

III,

In fine, în S-ta Evangelie de astă-ḑĭ se maĭ ḑice : „*Şi vorŭ merge pĕcătoşiĭ în muncă vecĭnică, ĭar drepţiĭ în viéţă vecĭnică.*" Pare, că la aceste cuvinte a le Mântuitoruluĭ auḑŭ unŭ felŭ de murmurŭ. Pare, că mintea unora din noĭ şi-ar ḑice : viéţă vecĭnică, înţelegŭ, dar muncă vecĭnică, pentru unŭ traiŭ aşa de scurtŭ, ca viéţa omuluĭ de pre pămêntŭ, nu o pricepŭ. Acestŭ modŭ de judecare îmĭ aduce aminte de o producţiune literară a părinteluĭ literatureĭ române, Eliade Rădulescu, întitulată „Kir Ioniţă". Bietul omŭ înţelegea, ba kiar ḑicea, că e dreptŭ, ca locul din faţa stradeĭ, oferitŭ de către Iliade pentru unŭ altŭ locŭ alŭ luĭ Ioniţă din fundul curţeĭ, să fie luatŭ în stăpânirea sa, dar nu se dume-

ria nicĭ cum, că pentru acéstă ofertă trebue se cedeze locul din fundul curteĭ. Aşa şi noĭ, după ce am dusŭ aicĭ o viéţă destrăbălată şi nedemnă de omŭ, ni-ar plăcea, ca la judecata viitóre să căpătămŭ şi viéţa vecĭnică. Acésta am înţelege-o, ba póte ar fi kiar dreptŭ! Nu e dreptŭ, fraţilorŭ, pentru că rĕul trebuesce pedepsitŭ, ĭar binele recompensatŭ. Dreptatea divină maĭ este în conformitate şi cu scopul creăreĭ nóstre. Noĭ am fostŭ creaţĭ cu scopul, de a trăi eternŭ; pentru acésta Dumneḑeŭ prin Moisi ḑice: „Şi a suflatŭ în faţa omuluĭ Spiritŭ *de viéţă*“; (Facer; II, 7) adică omul a fost creatŭ să nu maĭ móră. Dar, décă omul din primiĭ anĭ aĭ vieţeĭ luĭ de pre pămêntŭ a greşitŭ în corpul luĭ, Dumneḑeŭ nu ĭ-a skimbatŭ destinulŭ creăreĭ luĭ, ci numaĭ l'a lăsatŭ ca să-şĭ curăţă pĕcatul; maĭ multŭ oferindu-ĭ, ca unŭ părinte, tóte mijlócele necesare. De aceia prin sânta Evangelie se ḑice, că toţĭ vorŭ continua a trăi, dar numaĭ uniĭ pentru munca vecĭnică şi drepţiĭ pentru viéţa vecĭnică.

Vĕḑêndŭ pĕnĕ aicĭ cuprinsul sânteĭ Evangeliĭ de astă-ḑĭ, de acum să ne dăm socotélă şi de înţelepciunea Bisericeĭ, dupre care ea a regulatŭ, ca Evangelia despre judecata viitóre, cu condiţiunile pentru moştenirea împĕrăţieĭ cerescĭ, să se citéscă astă-ḑĭ, în ajunul postuluĭ. — De mâne kĭar noĭ avem să vedemŭ skimbându-se bucatele de pre masa nóstră. Eĭ bine tot de mânĭ trebue să începemŭ a skimba şi modul vieţeĭ nóstre. Ura, invidia, rĕutatea şi totŭ, ce nu este conformŭ cu dragostea luĭ Christos, trebuesce înlocuitŭ cu bunătatea şi amórea; căcĭ „în-

tru-acésta ne vorŭ cunósce necrescinii, că sûntemŭ discipulĭ aĭ luĭ Christos“. Apoĭ ĭa să ne întrebămŭ acum, décă bătrîniĭ noştri nu eraŭ maĭ cu minţĭ, de cât noĭ, când eĭ în ajunul postuluĭ mergéŭ din rudă în rudă şi din vecinŭ în vecinŭ, pentru a-şĭ erta greşalele unul altuia? Eĭ, fraţilor, părăsirea obiceiurilor străbune şi creştineştĭ a adusŭ strĕinismul şi înstrĕinarea Românuluĭ de totŭ, ce este nobilŭ şi mântuitorŭ! Eŭ nu maĭ insistŭ asupra acesteĭ lature dureróse, dar ḑicŭ : astă-ḑĭ perdemŭ patria, şi mâne „împĕrăţia ceruluĭ, carea este gătită noî dela întemeierea lumeĭ“.

Mişcatŭ pĕnĕ în adâncul inimeĭ de decăderea moravurilor nóstre; şi pătrunsŭ în tótă fiinţa de dorinţa, ca să ne învrednicimŭ cu toţiĭ de glasul : „veniţĭ bine-cuvêntaţiĭ Părinteluĭ meŭ“; înkeiŭ cuvêntarea mea nu cu „argumente ale înţelepciuneĭ lumeĭ acestia“ ci cu inima înfrântă şi sdrobită de durere, ḑicêndŭ :

„Dómne Iisuse Christóse! Tu, care“ nu voĭescĭ mórtea pĕcătosuluĭ, ci să se întórcĕ şi să fie viŭ; înţelepţeşte-ne şi ne învaţă porucile tale„! Fă prin graţia ta cea divină, ca unde lipsesce puterea omuluĭ, să prisosiascĕ darul teŭ„! Ajută-ne, ca, conduşĭ de drépta judecată, să cunóscemŭ calea cea rătăcită, pre carea am apucatŭ! Şi, fiind creaturĭ aĭ îndurăreĭ şi aĭ mileĭ talé, să fimŭ conduşĭ pre calea bineluĭ, pentru ca astfeliŭ să ne învrednicimŭ de mângâitórele tale cuvinte : „Veniţĭ bine-cuvêntaţiĭ Părinteluĭ meŭ, de mosceniţĭ împĕrăţia, carea este gătită voî dela întemeierea lumeĭ“.

Archim. Genadie Enăcénu.

Rostită în Catedrala Sântei Mitropolii a Ungro-Valachiei, 1883 Februarie 20.

Facultatea de theologiă.

Joĭ, 10 Februarie, D-nu Ministru al Intrucţiuniĭ publice şi al cultelor a presentat adunăriĭ deputaţilor următorul project de lege pentru înfiinţarea facultăţiĭ de teologie. Rĕmâne acum ca Inalt prea Sânţiţiĭ Mitropoliţĭ şi Episcopĭ să stăruiască pe lângă domniĭ deputaţĭ şi Senatorĭ ca proectul să se voteze cât maĭ curând.

EXPUNERE DE MOTIVE

Prógresul desvoltăreĭ intelectuale a poporuluĭ român impune necesitatea imperiósă, deja de toţĭ simţită şi manifestată în deosebite rândurĭ, ca şi biserica română să înainteze pe aceiaşĭ trĕptă de cultură. De aceea Statul în trecut a reoganisat seminariele, de unde aŭ eşit preoţĭ cu cunoscinţe maĭ întinse şi cu o cultură religiósă maĭ solidă. Pe de altă parte Statul încă de mult a trămis, în diferite rĕndurĭ, tinerĭ pe la deosebite universităţĭ din streinĕtate, precum : Germania, Rusia, Grecia şi în Imperiul Austriac, de unde ne-aŭ venit bărbaţĭ cu cunoscinţe solide teologice. Cu tóte acestea în timpurile din urmă s'a simţit că cultura dată elevilor numaĭ prin seminare, nu este îndestulătóre, faciă cu exigenţele cultureĭ nóstre sociale, şi că clerul român

trebue să se bucure de o cultură maĭ înaltă spre a da ródele bine-făcătóre ce rees din morală şi care încălḑesc religiositatea poporuluĭ, pentru că preotul este maĭ ales conducătorul poporuluĭ pe calea moralităţeĭ.

Opiniunea publică, guvernul precum şi Sf. Sinod s'aŭ ocupat de maĭ multe orĭ cu cestiunea fórte urgentă a înfiinţăreĭ uneĭ facultăţĭ de teologie, unde clerul nostru precum şi tineriĭ românĭ din ţĕrile vecine să'şĭ facă cultura lor teologică. Anul trecul guvernul, după propunerea Sf. Sinod şi a iniţiativeĭ luate de I. P. S. Păr. Mitropolit Primat, a şi făcut un început cu înfiiţarea acesteĭ facultăţĭ. Cursurile predate de către profesorĭ zeloşĭ aŭ fost destul de frecuentate şi chiar anul acesta cursurile continuă cu acelaşĭ succes.

Dar spre a se da acesteĭ faculăţĭ, şi prin urmare cultureĭ înalte şi cleruluĭ român o existenţă dăinuitóre, am creḑut că este timpul, având repetita propunere a Sf. Sinod din sesiunea anuluĭ trecul, de a regula acéstă înaltă instituţiune printr'o lege.

Spre acest scop, sub-semnatul a şi elaborat alăturatul proiect de lege pe care 'l supun aprobăreĭ D-vóstre.

Ministrul cultelor şi instrucţiuneĭ publice,

P. S. Aurelian.

PROIECTŬ DE LEGE

PENTRU INFIINŢAREA FACULTĂŢEĬ DE TEOLOGIE

Art. 1. Se înfiinţéḑă pe lângă universitatea din Bucurescĭ o facultate de teologie, având scopul de a cultiva sciinţele teologice şi de a procura cleruluĭ român înalta cultură teologică.

Art. 2. Facultatea de teologie se declară de persónă morală. Ea póte primi legaturĭ şi donaţiunĭ în folosul sĕŭ.

Art. 3. In facultatea de teologie se vor preda sciinţele următóre :

a) Enciclopedia teologică;

b) Teologia exegetică;

c) Limba ebraică;

d) Archeologia biblică;

e) Introducerea în vechiul şi noul Testament;

f) Exegetica vechiuluĭ şi nouluĭ Testament;

g) Teologia istorică : Istoria bisericéscă, simbólica, patrologia, archeologia bisericeĭ, istoria dogmelor.

h) Teologia sistematică : Dogmatica, morală;

i) Teologia practică : Catechetica, liturgia, omiletica, pastorala şi dreptul canonic.

Fie-care din aceste sciinţe se pot divisa şi desvolta spre a se preda unele părţĭ.

Art. 4. Pe lângă aceste sciinţe studenţiĭ facultăţeĭ de teologie vor fi obligaţĭ să urmeze la facultatea de litere şi cursurile de limba latină, limba grécă, istoria şi literatura românilor, psichologia, logica şi pedagogia.

Art. 5. Cursul facultăţeĭ de teologie va fi de 4 anĭ.

Art. 6. Gradele ce se vor da de către facultatea teologica vor fi de candidat, licenţiat şi doctorat în teologie.

Gradul de candidat se capĕtă cu esamenul general de absolvirea studielor teologice.

Gradul de licenţiat se obţine de către candidatul de teologie în urma uneĭ tese publicată şi susţinută în public.

Gradul de doctor în teologie se conferă numaĭ „honoris causa“ pentru scrierĭ meritoriĭ.

Art. 7. Srpe a urma cursul de teologie se cere titlul de bacalaureat de liceŭ saŭ de absolvire a unuĭ seminar central.

Art. 8. Facultatea de teologie fiind constituită, nicĭ un certificat saŭ grad academic de teologie din streinĕtate nu vor avea valóre în România de cât în urma esaminelor prescrise maĭ sus.

Art 9. Absolvenţiĭ facultăţeĭ de teologie vor fi preferiţĭ la gradele ierachieĭ bisericeĭ române.

Indată ce absolvenţĭ aĭ facultăţeĭ de teologie vor fi în numĕr îndestulător, nu se vor maĭ admite la trépta preoţéscă absolvenţĭ de cursurĭ seminariale.

Art. 10. Profesoriĭ facultăţeĭ de teologie se vor numi şi renumera ca şi profesoriĭ celor-alte faculăţĭ.

Art. 11. Pentru una şi acéstă dată ministerul instrucţiuneĭ, spre complèctarea catedrelor de teologie, va numi pe profesoriĭ titularĭ.

Art. 12. Un regulament elaborat de către consiliul facultăţeĭ, va hotărî modul de ţinerea prelegerilor, a esamenilor şi casurile de disciplină.

Ministru cultelor şi instrucţiuneĭ publice.

P. S. Aurelian.

Adunarea Preoţilor la Mitropolie

In No. 4 al „Ortodoxuluĭ“ cetim următórele despre adunarea preoţilor :

In ḑiua de 20 ale curenteĭ s'aŭ întrunit la Mitropoliă toţĭ parochiĭ Bisericelor din Capitală. Peste 120 de preoţĭ, din ceĭ maĭ venerabilĭ, în cea maĭ mare parte bătrânĭ, s'aŭ intrunit în salónele I. P. S. Primatuluĭ. Am fost fórte emoţionaţĭ, vĕḑênd, în mijlocul acesteĭ imposante şi venerabilĭ adunărĭ, pe I. P. S. Mitropolitul Primat adresând preoţilor sfaturĭ părintescĭ, şi în cugetul nostru ne am gândit la cuvintele Apostoluluĭ Pavel : *„Archiereŭ ca acesta ni se cuvenia nouĕ.“*

Scopul intrunireĭ se vede din următórele cuvinte pronunţate de I. P. S. Sa, cu acea blândeţă, care-lŭ caracteriză şi care i-a atras simpatia şi iubirea întreguluĭ cler.

„Iubiţiĭ meĭ fiĭ! Tot-déuna m'am gândit la mijló„cele prin care aşŭ putea face, ca clerul Bisericeĭ „nóstre să implinéscă cu maĭ mare succes datoriile „sale. M'am silit şi mĕ silescŭ, pe cât puterile îmĭ „permit, ca posiţiunea preoţilor să se imbunătăţéscă „atât sub punctul de vedere întelectual, cât şi mo„ral şi material. Cucerniciele vóstre v'aţĭ intrunit în „congres spre a vĕ arĕta păsurile. Sciŭ fórte bine

„tóte suferinţele preotuluĭ; dér, fiĭ meĭ, trebue să „fiţĭ pătrunşĭ de acest lucru că, spre a ajunge la îm„bunătăţirea dorită, spre a căsciga iubirea şi stima „poporuluĭ, trebue să vĕ siliţĭ a corespunde cu sân„ţeniă misiuniĭ vóstre în societate.

„Una din sacrele datoriĭ ce aveţĭ şi care ni se pare „cam neglesă, este grijea de săracĭ, de suferindĭ, de „aceia care aŭ trebuinţă de mângăere sufletéscă saŭ „de ajutor material. Nu este destul numaĭ a oficia „Sft. Leturgiă şi a indeplini celelalte necesităţĭ re„ligióse ale poporuluĭ, ci trebue a şi alerga în ajutorul „suferinduluĭ, a-ĭ şterge lacrimile şi a-ĭ alina durerile. „La acésta nu este nimenĭ maĭ obligat decât preotul. „(Semne de aprobare). Aprobarea ce daţĭ cuvinte„lor mele mĕ înveselesce, căcĭ 'mĭ probéză, că şi „Cucernicia vóstră simţiţĭ lucrurile ca şi mine.

„Vĕ poftescŭ dér a lucra în direcţiunea acésta „din tóte puterile. Fie-care preotŭ să aibă cunos„cinţă de tóte nevoile poporenilor seĭ, şi să alerge „unde este trebuinţă de mângăere şi de ajutor. Sciŭ „bine că nu toţĭ veţĭ fi în stare a contribui chiar „cu obolul vostru, căcĭ mulţĭ din Cucerniciile „vóstre aveţĭ înşi-vĕ nevoe de ajutor; dér prin „sfaturile vóstre, fie în Biserică, fie în particular, „dispuneţĭ pe ceĭ avuţĭ a veni în ajutorul săracilor. „Arătaţĭ bogatuluĭ miseria în care se află vecinul „seŭ, şi fiţĭ sigurĭ că el va da ce póte.

„Ast-fel făcênd, societatea vĕ va bine-cuvânta şi „recompensa ostenelelor vóstre nu va lipsi“.

Aceste civinte ale Primatuluĭ sunt cuvinte sânte, pe care fie-care preot trebue să le intipăréscă adânc în inima sa şi să mediteze la ele ḑioa şi nóptea. I.

P. S. Sa a pus degetul pe adevĕrata ranĕ. Starea tristă în care se află Biserica și Clerul, provine maĭ cu sémă din neimplinirea consciinciósă a datorieĭ, pe care I. P. S. Sa a amintit-o preoților. Preoțiĭ noștri în cea maĭ mare parte 'șĭ aŭ mărginit misiunea numaĭ în datoriile lor de altar, fară a se maĭ gândi, că pe lângă aceste datoriĭ maĭ aŭ și datoriĭ păstorale către poporaniĭ lor. Ca nisce păstorĭ și părințĭ, eĭ trebue să aibă necontenit o neadormită îngrijire pentru fiiĭ lor spiritualĭ; să-ĭ cerceteze cât maĭ des; să 'li dea, la trebuință, cuvenita mângăere sufletéscă; să alerge a veni în ajutor celor ce suferă; într'un cuvênt, să fie pĕtrunșĭ de spiritul carităţiĭ, care este isvorul tutulor virtuților chrestine. Clerul nostru n'ar trebui să uite, că ceea ce a făcut posibilă lățirea chreștinismuluĭ; ceea ce a făcut, ca nisce ómenĭ fără verĭ o deosebită invĕțătură, să rușineze pe filosofiĭ păgânĭ; ceea ce a făcut, ca o mână de ómenĭ să braveze persecuțiunile unuĭ imperiŭ întreg și să se imulțéscă zilnic; ceea ce a făcut, ca religiunea Rĕstignituluĭ să ajungă pe tronul împărătesc, — n'a fost de cât caritatea manifestată sub forme de tot felul. Nu prin erudițiune omenéscă; nu prin elocință strălucită; nu prin arme saŭ un alt mijloc a triumfat Biserica asupra păgănismuluĭ; ci numaĭ prin acel spectacol admirabil al carităţiĭ, care silia chiar pe inamiciĭ chreștinismuluĭ să esclame: „étă cum se iubesc chreștiniĭ intre dînșiĭ!“ Orĭ unde a pĕtruns creștinismul, 'șĭ a întins rădăcinile și caritatea. Caritatea este o virtute eminamente chreștinéscă și nelipsită în viața chreștină. Cea d'ântâiŭ manifestațiunc a vieţeĭ celeĭ nouă, a religiuneĭ luĭ Christos, a

fost că credincioşiĭ eraŭ „o inimă şi un suflet, şi li era tóte de obşte“, după cum cetim în Faptele Apostolilor. Una din cele d'ântăiŭ instituţiunĭ bisericescĭ a fost acea a diaconilor, în scopul de a ingriji pentru drépta împărţire a ajutórelor între săracĭ. Cele d'ântăiŭ adunărĭ ale chreştinilor eraŭ *agapele :* întrunirĭ ale păstorilor cu fiiĭ lor duhovnicescĭ, unde bogatul împărţia pâinea cu săracul.

Când biserica chreştină, eşită triumfătóre din luptele eĭ cu păgânismul, a dobândit o esistenţă liniştită, şi viaţa creştină a putută să se desvolte fără nicĭ o pedică, vedem că prin activitatea cleruluĭ se ridică, maĭ în fie-care oraş, tot felul de case de binefacere : *nosocomia, gerontocomia, xenodochia, ptohotrophia, orphanotrophia, brephotrophia* etc. adică case pentru bolnavĭ, bĕtrânĭ, strĕinĭ, săracĭ, orfanĭ şi pentru copiĭ găsiţĭ.

Aceste fapte de caritate eraŭ privite de toţĭ ca o misiune specială a Bisericeĭ, a Cleruluĭ, aşa în cât nu numaĭ institutele filantropice înfiinţate prin activitatea cleruluĭ, dar şi cele fondate de mirenĭ, de particularĭ, se puneaŭ sub supraveghierea şi administraţiunea Cleruluĭ. Căcĭ cine putea să se intereseze maĭ bine pentru prosperarea lor?

Eraŭ frumóse timpurile acelea; dar din nenorocire s'aŭ schimbat. Din diferite împrejurărĭ nefericite clerul a început a neglige datoriile sale; caritatea a fost înlocuită prin egoismul; clerul, în loc de a da ajutor săracilor şi suferinḑilor, abuza chiar de averile incredinţate luĭ pentru acest scop, aşa că în cele din urmă societatea s'a vĕḑut silită a lua din mâinile cleruluĭ ingrijirea şi adminitraţiunea acelor

institute filantropice şi a averilor destinate pentru intreţinerea lor. Şi cine ar îndrădni să dică că reŭ s'a făcut?

Dar să lăsăm trecutul; să vedem presentul. Care este activitatea Clerului, care sunt fructele eĭ? S'aŭ întâmplat în ceĭ din urma anĭ multe nenorocirĭ în ţéră : incendie, inundanţiĭ, fómete şi altele; Cine a luat iniţiativă pentru a veni în ajutor? Mireni. Se forméză în tóte zilele societăţĭ cu scopurĭ filantropice; prin a cuĭ iniţiativă? A mirenilor. Nu zic, că clerul n'a contribuit şi el la tóte acestea, dar totuşĭ nu în măsura şi modul cum se ascepta. Sciŭ fórte bine că clerul are însuşĭ nevoiă de ajutor; că posiţiunea sa materială este fórte tristă; dar nu maĭ puţin adevĕrat este, că singurul mijloc ca clerul să căscige simpatia societăţiĭ şi să ascepte o imbunătăţire a posiţiuniĭ sale, este ca el să implinéscă maĭ bine datoriile sale pastorale.

Acest adevĕr n'a putut scăpa din vederea I. P. S. Mitropolituluĭ Primat, care a dat atâte dovezĭ despre neadormita sa solicitudine pentru imbunătăţirea posiţiuniĭ preoţilor, şi care necontenit a mijlocit şi stărueşte pentru acésta. Noĭ felicităm din suflet pe I. P. S. Sa pentru activitatea sa archipăstorală şi dorim să o vedem imitată de toţĭ ierachiĭ Bisericeĭ Române. Fiă ca sfaturile părintescĭ adresate de I. P. S. Sa preoţilor, să pătrunză inimile acestora şi să 'ĭ animeze la implinirea datorielor lor de păstorĭ.

După cuvintele pronunţate de I. P. S. Mitropolitul Primat, *P. S. Archiereu Inocentie,* Vicarul Mitropolieĭ ă rostit următorul cuvênt.

Onorabilĭ Părinţĭ şi iubiţĭ fraţĭ colitargisitorĭ!

Când Domnul nostru Iĭsus Christos a ales pe sânţii sěĭ apostolĭ, ca prin eĭ sa rěspândéscă pe pămant Mântuitórea învěţătură evangelică şi împreună cu ea viaţa chreştină, viéţa dupre Dumnedeŭ, le-a dis: *Écă eŭ v'am ales ca să mergeţĭ şi ródă să aduceţĭ şi róda vóstră să rěmênă;* şi iaraşı: *Mergênd învěţaţĭ tóte némurile botezându'ĭ în numele Tatăluĭ şi al Fiuluĭ şi alŭ Sântuluĭ Duhŭ, invěţându-ĭ să pázéscă tóte câte am poruncitŭ eŭ vouă.* Şi încă: *Mergeţĭ în tótă lumea, predicaţĭ Evangelia la tótă zidirea.* Şi în fine, cu privire la interesul de patrie: *Mergeţĭ,* le dise, *maĭ întâiŭ către oile cele perdute a le caseĭ luĭ Israel!* Indreptaţi-vě, vě rogŭ, privirea şi atenţiunea asupra cuvêntuluĭ *Mergeţĭ,* care este intrebuinţat de Domnul şi aci şi în alte locurĭ ale Evangelieĭ, spre a caracterisa rolul şi datoria apostoluluĭ şi a adevěrateĭ învěţăturĭ. Pastoriul sufletesc, de şi nu este destinatŭ a merge din loc în locŭ, din ţéră în ţéră, de la o naţiune la altă naţiune, totuşĭ datoreşte şi elŭ să totŭ méргă, să alerge necontenit în circul îngust însemnat activitaţeĭ sale Evangelice. Mergeţĭ de cătaţĭ óea cea rătăcită; *Mergeţĭ curênd în tîrgurĭ şi pe uliţele cetăţeĭ şi aduceţĭ la cina mea săracĭĭ şi nevoiaşiĭ şi şchiopiĭ şi orbiĭ; Eşiţĭ la drumurĭ şi la gardurĭ, şi siliţĭ pe trecătorĭ să intre, ca să se umple casa mea* (Luca 14, 21 — 24), li adaogă Domnul acestora; Şi: *aşa să lumineze lumina vóstră înaintea ómenilor, ca vědêndŭ faptele vóstre cele bune să măréscă pre Tatăl Vostru cel ce rescŭ;* şi iaraşĭ: *Pastoriul cel bunŭ, sufletul sěŭ 'şĭ pune pentru oĭ.* Şi iară: *totŭ cel ce voeşte să fie măĭ mare să fie servitoriŭ tuturor, căcĭ şi Fiul omuluĭ n'a venitŭ ca să-ĭ servéscă alţiĭ, ci ca să servéscă Elŭ şi să-şĭ dea sufletul pentru rescumpărarea tuturor.* In fine: *cel ce va face şi va învěţa, acela se va chiăma mare în împěrăţia Ceriurilor.*

Vedeţĭ, iubiţilor, aceste locurĭ ce am citat din Sânta Evangelie, sunt deajuns ca să ne precizeze atât natura şi caracterul Apostolic — pastoral al preoţieĭ din tóte timpurile, precum şi rolul şi datoriile Pastorilor spiritualĭ.

Ceea ce distinge servirea pastorală de orĭ-ce servire luméscă

este interesul de Părinte, interesul de inimă și de consciință ce trebue să-l aibă păstoriulŭ până și pentru cea din urmă, și pentru cea maĭ nebăgată în sémă dintre oile sale cuvêntătóre. Și acestŭ interesŭ să fie necurmatŭ, de totŭ timpul și în totŭ locul; și să coprindă tóte vrîstele, tóte condițiunile și tóte treptele vieţeĭ sociale. Inima părintéscă nu numaĭ aștéptă ocasiunĭ, nu numaĭ caută să vadă lipsurile și să asculte suspinurile ce i se adreséză, dar simte la momentŭ, palpită chiar pentru cele ce se petrecŭ în depărtare, și este gata să smulgă victima nu numaĭ din gura leuluĭ, din ghiarele cele maĭ marĭ nevoĭ, ci și din lanțurile Infernuluĭ, din prăpastia celeĭ maĭ cumplite deșnăĭdăjduirĭ, — chiar cu rizicul proprieĭ sale vieţĭ. Apostolul Domnuluĭ nu este un simplu vestitoriŭ al Evangelieĭ, ci maĭ alesŭ un reformator al moravurilor, un născătoriŭ și crescătoriŭ dupĕ Dumneḑeŭ; și nu așa simplu, cum s'ar întêmpla, ci prin cele maĭ viĭ și maĭ pipăite esemple, în cuvêntŭ și în faptă, făcându-se elŭ însușĭ modelŭ de cele ce recomandă altora. Adevĕtatul păstoriŭ caută elŭ însușĭ și află óea cea rătăcită, și pentru rĕscumpărarea și întórcerea eĭ la staulul nu cruță nicĭ ostenélă, nicĭ jertve materiale, nicĭ chiar propria sa viéță. Adevăratul pastoriŭ este așa de tare inrădăcinatŭ în inima turmeĭ sale cuvîntătóre, încât fie-care din oile păstorieĭ sale pururea ascultă glasul luĭ, pururea 'lŭ urméză.

Acest tabloŭ Evangelicŭ pusŭ deja sub ochiĭ și în fața consciințeĭ nóstre, să ne întrebămŭ, Iubiților conlucrătorĭ în viea Domnuluĭ, ce facem noĭ ca să semănăm măcar de departe nu cu Dumneḑeescul model, ci măcar cu ceĭ maĭ simpli păstorĭ din veacurile primitive ale creștinătățeĭ.

A predica cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, așa golŭ, numaĭ în modŭ theoretic, nu însémnă că ne-am făcut datoria. Lasŭ că și acésta nu o facem de câtŭ numaĭ cândŭ ni se daŭ ordine, cu mare greutate, și ca de mântuială; lasŭ că suntŭ între noĭ și de aceia care nu numaĭ eĭ înșiĭ nu predică nicĭ-o-dată, dar nu permit nicĭ altora să-șĭ facă acéstă datorie,

A sĕvêrși sânta leturgie și tóte cele-lalte taine, în modul cum le sĕvêrșimŭ, adică într'unŭ chipŭ mecanicŭ și adeseorĭ

fără să fimŭ noĭ înșine convinșĭ de ceea ce facemŭ, și fără să esplicămŭ poporuluĭ însemnătatea și necesitatea fie-căreĭ taine, érășĭ nu este o dovadă a demnităţeĭ nóstre sacerdotale. Maĭ ales, că nu mi s'ar putea contrazice, dacă așŭ avansa, că mulțĭ din noĭ esercită preuția numaĭ ca o meserie, spre a'șĭ câștiga pânea de tóte zilele. Și dacă amŭ constata încă că multe din cetirile și rugăciunile ce facem, și afară de biserică și în biserică, ni se întorc spre păcatŭ, din causa lipseĭ de respectŭ cu care le facem.

Chiar datoria de păstoriŭ spiritual, de confesorŭ, care ni s'ar părea că este maĭ bine înțelésă și maĭ bine practicată, cel puținŭ așa rar cum ni-o facem, în cele patru posturĭ anuale saŭ maĭ bine ḑicêndŭ, numaĭ în postul mare, — nu ne îndreptățește a ne recomanda ca *bunĭ păstorĭ.* Și aci nu vedem de câtŭ unŭ mecanismŭ : Preutul aștéptă în casa-sa saŭ în Biserică, ca să-ĭ vină fiĭ de duchovnicie; décă aŭ venitŭ toțĭ saŭ ba, acésta nu preocupă pe nimene; dacă păcătosul ș'a mărturisitŭ păcatele din sufletŭ și cu hotărâre nestrămutată de a se îndrepta, acésta puținŭ trage luarea aminte a confesoruluĭ; îngrijirea de a da fiilor spirituali o direcțiune conformă cu cerințele adevěrateĭ viețĭ creștine, a'ĭ reforma în privința plecărilor și a moravurilor, a-ĭ face atențĭ și consciincioșĭ, maĭ ales asupra ocupațiunilor cu care fie-care cetățénŭ este dator să vină în ajutorul și pentru prosperarea și fericirea societățeĭ, — este maĭ cu totul strěină de părinții noștri spiritualĭ.

Eĭ bine, dupre tóte acestea, se cuvine óre să ne întrebăm seriosŭ : ce trebue să facemŭ ? Cum trebue să ne reformăm noĭ înșine pentru ca să fimŭ în stare a reforma pe alțiĭ. In trecutŭ, când țéra nóstră trăia într'o viață așa ḑicênd patriarchală, îndeplinirea așa simplă a datoriilor preuțeștĭ, îndeplinire însă cucernică și conștiinciósă, era de ajunsŭ ca să recomande pe buniĭ păstorĭ ; acuma însă presupuindŭ chiar că am fi la nivelul aceleiașĭ cucerniciĭ și moralitățĭ, cum eraŭ aceĭ domnĭ păstorĭ, totușĭ n'am putea face nimica, pentru că cerințile societățeĭ moderne sunt altele, pentru că chiar naturile și caracterile s'aŭ modificatŭ după timpŭ. Atuncĭ era

deajunsŭ să fie bisericile deschise, și vizitatoriĭ, rugătoriĭ creștinĭ ceĭ bunĭ nu lipsiaŭ de la datoria lor. Celor leneșĭ, de carĭ eraŭ fórte puținĭ, societatea însĕșĭ le aplica pedepse infamante. Astăḑi însă, bisericele staŭ de cele maĭ multe orĭ pustiĭ, și noĭ bisericoșiĭ sĕvêrșim sânta liturgie—contra sântelor canóne—numaĭ în presența zidurilor, icónelor și stranelor.

Ce să facem dar? Écă ce să facem; să ne rădicămŭ *noĭ* la nivelul societățeĭ; să ne facem necesarĭ prin luminile și conduita nóstră esemplara. Sa adoptăm pentru convingere mijlóce practice potrivite cu timpul și cu starea de civilizație în care am intratŭ. Numaĭ doctrina creștină, ca cuvêntŭ luĭ Dumneḑeŭ însușĭ, ca rațiune perfectă, nu se póte desvolta și modifica ; numaĭ sântele instituțiunĭ nu se potŭ aboli saŭ schimba; dar o formă dinafarică maĭ plăcută, higiena, frumosul, se potŭ întroduce în Biserică, și trebŭe să ne grăbim a le întroduce. *Biserica este pentru omŭ; iară nu omul pentru Biserică,* a zis domnul și mântuitoriul lumeĭ, Grăbiți-vĕ dar, Iubiților Confrațĭ, a stărui ca tóte bisericile să fie bine îngrijite, bine și comod încalḑite și iluminate. Grăbiți-vĕ a întroduce o citire, o cântare plăcută și atrăgătóre. Grabiți-vĕ maĭ alesŭ frăția vóstră *a vĕ face tuturor tóte ca pre toțĭ să'ĭ putemŭ dobândi.*

Vețĭ ḑice póte că vĕ înpedică lipsa mijlócelor materiale ; dér nu uitațĭ maxima apostoluluĭ, că *vrednicŭ este lucrătorul de plata sa;* nu scăpațĭ din vedere pe confrațiĭ Preoțĭ carĭ 'șĭ fac datoria maĭ bine, cum sunt maĭ respectațĭ, maĭ căutațĭ, și maĭ bine tratațĭ. *N'am vĕḑutŭ,* ḑicea Psalmistul *pe dreptul părăsit, nicĭ sĕmânța luĭ cerând pâne.*

Și apoĭ, nu este natural ca maĭ ântêiŭ să ne reformăm noĭ, să ne facem respectațĭ și căutațĭ, pentru ca să fimŭ maĭ bine tratațĭ? Inalt P. S. Metropolitŭ Primat este cu atâta maĭ îndreptŭ a vĕ cere acésta, cu câtŭ n'a încetatŭ unŭ momentŭ a solicita, de la țéră și onorabilul Guvernul îmbunătățirĭ sórteĭ materiale a frățieĭ vóstre.

Să ne hotărîmŭ dar, iubiților, a ne face păstorĭ în cuvênt și în faptă ; să purtamŭ unŭ mare interes pentru instituțiunile societățeĭ, deja existente, și să contribuimŭ la crearea

altora care ar fi absolutŭ necesare. Éca o idee, o dorinţă, care vi se comunică astădĭ din partea Inalt Prea Sânţituluĭ nostru Metropolit. Incepeţĭ prin a-vĕ face Păstorĭ practicĭ; începeţĭ a vĕ crea adevĕraţĭ fiĭ duhovniceştĭ, atâtŭ din *datătoriĭ de bună-voe,* câtŭ din *săraciĭ* capitalieĭ; veţĭ avea atuncĭ multe inimĭ, carĭ vor palpita la vederea şi întâlnirea cu frăţia vóstră; veţĭ avea multe bine-cuvêntărĭ, şi maĭ alesŭ dreptul la respectul şi recunoştinţa societăţeĭ.

Vedeţĭ că în scumpa nóstră patrie totul şi tóte se mişcă către asociaţiunĭ de bine-facere în tóte privinţile. Dér óre prudentŭ ar fi, cuviinciosŭ vi s'ar părea ca numaĭ Preotul să stea cu mânile încrucişate şi rece privitoriŭ la suferinţile de totŭ feliul ce apasă societatea? Preotul care este părinte comun! Preotul care este datoriŭ a esploata de o potrivă, şi bogăţia şi sărăcia, şi sănătatea şi maladia, şi bucuria şi suferinţa, şi viaţa si mortea, — în interesul mântuireĭ în Domnul a tuturor fiilor Bisericeĭ!

Finind, Iubiţilor, vĕ rogŭ şi vĕ conjurŭ, să începemŭ prin a ne afirma: căcĭ numaĭ atuncĭ vom fi bine-vădutĭ, respectaţĭ şi renumĕraţĭ. Vĕ rogŭ, Inalt Prea Sânţite Stăpâne, maĭ gândiţĭ şi propuneţĭ şi alte mijlóce prin care Clerul Româ ar putea să iasă din starea de apatie şĭ să'şĭ creeze prin elŭ însuşĭ meritul şi posiţiunea sa incontestabilă.

Facă milostivul şi înduratul Dumnedeŭ ca bunul începutŭ ce se face pentru bine-facere, în profitul săracilor poporuluĭ, să fie încununatŭ de succesul cel maĭ strălucitŭ, spre încurajarea nóstră şi în alte întreprinderĭ salutare, spre mântuirea şi fericirea Neamuluĭ nostru şi spre gloria luĭ Dumnedeŭ.

După acésta Cuc. Sa Preotul Floru a adresatŭ I. P. S. Sale următórele cuvinte:

Inalt Prea Sânţite Stăpâne!

Fericirea ce o simtŭ fiiĭ, când bunul lor părinte, adunându-ĭ înjurul sĕŭ, le dă sfătuirĭ mântuitóre ce privescŭ la împlinirea datoriilor şi la viitorul lor fericitŭ; acéstă înaltă fericire o simţim în acestŭ momentŭ noĭ devotaţiĭ fiĭ spiritualĭ

aĭ Inalt Prea S.-vóstre, ascultând chiemarea la înplinirea uneìa din óele mai sfinte datoriĭ a preótuluĭ creștin. Să trăițĭ Inalt Prea Sânțite Stăpâne!

I. P. S. Primatul, respunḑênd la aceste cuvinte a ḑisŭ :

„Sunt aprópe opt anĭ de când mĕ aflu pe scaunul „acesteĭ Mitropoliĭ și n'am avutŭ o ḑi maĭ fericită „ca acésta, când vĕ vĕdŭ pe toțĭ așa de simțitorĭ și „gata de a vĕ inplini datoria. Fie ca a tot puternicul „să vĕ dea putere întru acésta și să biue-cuvinteze „activitatea vóstră.

După acésta a maĭ vorbitŭ câte-va cuviute D-lŭ Director al cancelarieĭ, după care apoĭ preoțiĭ s'aŭ retrasŭ.

Zotu.

CARTEA PASTORALĂ

a Înalt Prea Sânţitului Archiepiscop şi Mitropolit al Moldoveĭ şi Sucéveĭ

Dată în luna Noembrie 1882.

IOSIF

cu mila luĭ Dumneḑeŭ, Archiepiscopŭ şi Mitropolit Moldoveĭ şi Sucéveĭ

(Urmare veḑĭ pag. 64 No. 1, anul VII).

Iată deci, cnm Sf. Scriptură, cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, cuvêntul adevĕruluĭ şi a tótă înţelepciunea, ne arata şi ne descrie, prin gura Sfinţilor Apostolĭ şi chiar a însuşĭ Mântuitoruluĭ nostru Iisus Hristos, cine, şi ce fel sunt proorocii ceĭ mincinoşĭ, pe carĭ însuşĭ Mântuitorul Hristos precum şi Sfinţiĭ Apostolĭ 'ĭ numesce antihriştĭ, şi ne învaţă să ne păzim de eĭ, pentru că aceştia luptă cu înverşunare în contra adevĕrateĭ înţelepciunĭ, în contra învĕţătureĭ luĭ Iisus Hristor, a moraleĭ sânteĭ Evangeliĭ, a Sf-lor Apostolĭ, a sfintelor canóne şi a învĕţătureĭ ceĭ sănătóse a sfinţilor părinţĭ aĭ Bisericeĭ. Si daca am urma cu citaţiunile în acéstă privinţă, s'ar putea forma o carte întrégă, dar credem că pentru acum este de ajuns. Pe aceştia Sf. Apostol Pavel, în Epistola sa cea I-a către Corintenĭ, cap. 5, scrie că „trebue a'ĭ tăia de la corpul bisericeĭ şi a'ĭ da Sataneĭ spre chinuirea trupuluĭ pentru ca sufletul lor să se mântuiască în ḑiua Domnuluĭ nostru Iisus Hristos“. Aceştia sunt ereticiĭ carĭ turbură astăḑĭ Biserica luĭ Dumneḑeŭ, turburând consciinţele bine-credincioşilor prin propagarea ideilor lor rĕtăcite, precum sunt şi faptele lor desfrânate, întrebuinţând libertatea cuvêntuluĭ şi a preseĭ de acoperĕmênt rĕutăţeĭ lor, precum ḑice Apostolul. Aceştia sunt carĭ de la adevĕr aŭ rĕtăcitŭ şi învĕţătura cea sănĕtósă nu vor să o priméscă, ci după poftele sale voescŭ a'şĭ alege loruşĭ învĕţătorĭ carĭ să le măgulescă auḑul vorbindu-le după placul lor, precum ne spune Sf. Apostol Pavel. Aceştia sunt acele isvóre fără de apă, precum îĭ asémănă Apostolul Petru, norĭ carĭ se pórtă de viforĭ, cărora negura întunericuluĭ în vecĭ se păzesce. Şi dacă marele Apostol Pavel „Dascălul némurilor“ precum 'l numesce Biserica — ne învaţă prin Epistola către Tesalonicenĭ. citată maĭ sus — că noĭ credincioşiĭ trebue să ţinemŭ şi tradiţiunile carĭ ne-am înveţatŭ, orĭ prin

cuvêntul, orĭ prin Epistolele sale, apoĭ, cum ne-am pune noĭ astă-ḑĭ să rĕsturnămŭ acele învĕţăturĭ şi acele tradiţiunĭ, pe care Biserica le-a moscenitu de la început şi le-a conservatŭ pênĕ asta-ḑĭ cu sfinţenie şi ne atinse? Cum ne-am apuca să rĕsturnăm maĭ multŭ de câtŭ tradiţiunĭ, dar chiar aşeḑĕmintele sfinţilor apostolĭ şi a le sfinţilor părinţĭ aĭ Bisericeĭ creştine, coprinse în sfintele canóne, atâtŭ cele apostolescĭ şi a le sinódelor ecumenice, câtŭ şi în scrierile acelor sfinţĭ părinţĭ de după vremĭ, întemeiate pe aceléşĭ sfinte canóne şi pe cărţile sfinteĭ scripturĭ, şi carĭ scrierĭ aŭ servitŭ în tóte vécurile pênĕ astă-ḑĭ şi vor servi tot-d'a-una de învĕţătura cea sănĕtósă în Biserica luĭ Hristos? Nu! fraţilor şi fiilor Noştriĭ sufletescĭ, să nu fie acésta nicĭ o dată în biserica nóstră română, creştină-ortodoxă. Departe de noĭ, rătăciţiĭ şi turburătoriĭ; să întórcem auḑul nostru de la bărfiturile lor şi să fim cu luare aminte, cum ne învaţă însuşĭ Mântuitorul, ca să nu ne încelăm de cuvintele lor cele măgulitóre dar pline de otravă omorâtóre.

Eĭ predică reforme în Biserică şi reclamă îmbunătăţirĭ pretinse pentru clerul mirean. Dar care românŭ este saŭ póte să fie, în contra reformelor celor bune şi înţelepte pe baza canónelor sfinte? saŭ în contra îmbunĕtăţirelor în ce privesce clerul în genere precum se facŭ îmbunătăţirĭ şi în privinţa tuturor celor-l'alte clase a le societăţeĭ? Aŭ nu Guvernul ţĕreĭ împreună cu Corpurile Legiuitóre se ocupă de tóte acestea? Aŭ nu chiar în privinţa cleruluĭ mireanŭ s'a propus în Senatŭ din partea Prelaţilor bisericeĭ un proiectŭ de lege pentru îmbunătaţirea posiţieĭ materiale a cleruluĭ care s'a şi votat de Senat în sesiunea tresută a anuluĭ curentŭ 1882, în unanimitate cu concursulŭ Guvernuluĭ şi cu tótă bunavoinţă a tuturor? Aŭ nu Sf. Sinod al bisericeĭ nóstre a propusŭ Corpurilor Legiuitóre, încă maĭ dinainte, unŭ proiect de lege pentru organisaţia învĕţămêntuluĭ religios-clericalŭ în Seminariĭ, a căruia votare se ascéptă şi se speră că va fi aşa precum interesele bine înţelese a le bisericeĭ şi ale cleruluĭ noseru o reclamă? Aŭ nu tot Sf. Sinod a cerut Guvernuluĭ şi maĭ din 'nainte şi acum în urmă ca sĕ se înfiinţeze o Facultate de Teologie, care este atât de multŭ necesarie

pentru clerul nostru şi despre care avem sigură încredinţare că chiar în sesiunea actuală a Camerilor Legiuitóre se va înfiinţa printr'o lege specială? Acestea sunt necesităţile imperióse ale bisericeĭ şi cleruluĭ nostru, *îmbunătăţirĭ morale de cultură inteletuală precum şi cele materiale posibile,* iar nu reforme rĕsturnătóre a însuşĭ instituţiunilor bisericeĭ, după cum aiuréză aceĭ turburatorĭ plătiţĭ de strĕinĭ.

Acestor nemernicĭ nu le este de îmbunătaţirĭ reale, ci numaĭ de turburărĭ şi rĕsturnărĭ. La asemenea sfêrşiturĭ s'aŭ încercatŭ încă o dată să ajungă pe o altă cale, pe calea socialistă, tot aicĭ în Iaşĭ, propagândŭ fără de sfiala şi fară de ruşinare printr'o altă fóie o nouĕ eresie socială prîconisată în doctrina turburătóre *Socialismul Românŭ !?!* planta streină şi veninósă pentru ţéra nóstră şi pentru poporul român. Dar atuncĭ, acum treĭ anĭ în urmă, Guvernul ţĕreĭ, în înţelepciunea sa şi în interesul buneĭ ordine şi a linisceĭ publice, pe propagatoriĭ acesteĭ doctrine streine, fiindŭ streinĭ eĭ înşiĭ, 'ĭ-a dat afară din ţéră. Astă-ḑĭ însă lupul s'a îmbrăcatŭ în pielea oieĭ, cum am maĭ ḑis, şi încércă să intre în staulul bisericeĭ, să amăgéscă şi să înşale pe însuşĭ păstoriĭ turmeĭ creştine, pe însuşĭ clerul prin promisiunĭ frumóse şi ademenitóre; vrăjmaşul 'şi-a ales tĕrâmul bisericeĭ cu intituţiunile eĭ canonice, şi abusând de libertatea preseĭ, nu cruţă nimicŭ, nicĭ legĭ făcute de ţéră, nicĭ canónele sfinte, nicĭ persónele care represintă autoritatea canonică a bisericeĭ. Turbarea lor este ca a acelora coprinşĭ de duhul necurat; nu maĭ cunoscŭ nicĭ o margine a libertăţeĭ, aşa că ahiar prin publicitate amenință pe prelaţiĭ bisericeĭ cu glonţul. Cugete acum orĭ ce românŭ cu bun simţŭ, cine şi ce fel de ómenĭ sunt aceia care reclamă şi propagă reforme în biserică prin rĕsturnarea instituţiunilorŭ seculare canonice ale bisericeĭ, amenințând autorităţile bisericeĭ cu asasinatul şi îndemnând pe cler la rebeliune, fiindŭ eĭ însuşĭ sperjurĭ, renegaţĭ din cler şi degradaţĭ moraliceşce; şi tóte aceste fapte le propga prin publicitate şi le urméză în faptă tot în numele libeltaţeĭ.

Libertatea este pusă de Dumneḑeŭ în natura omuluĭ. Cu toţiĭ iubimŭ libertatea şi ne place a face us de ea; cu toţiĭ

respectămŭ libertatea preseĭ; voim ca poporul românŭ să 'şĭ exprime liber şi fără nicĭ o temere dorinţele şi păsurile sale şi dorim ca libertatea absolută să domnéscă, pentru binele societăţeĭ; însă, iarăşĭ cu toţiĭ scim că orĭ şi ce libertate de acţiune în societate ca şi în natură 'şĭ are marginile eĭ, şi cel ce calcă aceste marginĭ nu rĕmâne ne pedepsit, precum în ordinea morală de Dumneḑeŭ, aşa în ordinea socială şi legată de legile ţĕreĭ; Aşa dar, a face din libertatea cuvêntuluĭ şi a preseĭ o arenă pentru a provoca la rebeliune şi a îndemna la asasinat prin glonţŭ, cum o fac batjocoritoriĭ turburătorĭ de la pamfletul „Desceptarea“ întitulatŭ în batjocură şi *ḑiar eclesiasticŭ literarŭ,* acésta constitue o crimă şi criminaliĭ trebuescŭ pedepsiţĭ, ca uniĭ ce propagă anarchia din care anarchie póte isvorâ o rĕsturnare socială, ale căreĭ consecinţe vor fi fatale şi ţĕreĭ şi bisericeĭ, maĭ ales că clerul este provocatŭ şi îndemnat la asemenea fapte criminale în sens de resbunare pentru închipuite asuprirĭ. Clerul a căruĭ misiune în societate este de a predica pacea, iubirea şi înfrăţirea tuturor; nu vrajba, nu ura, nu rĕsbunarea, nu defăimarea, nu calomniile, căcĭ acestea sunt faptele servitorilor întunereculuĭ, servitoriĭ spirituluĭ satanicescŭ, care de la începutŭ a bătut rĕsboiŭ în contra adevĕruluĭ, în contra fiilor luĭ Dumneḑeŭ; care chiar în paradisul pământescŭ s'a insinuit cu înşelaciune către primiĭ părinţĭ aĭ omenireĭ, ḑicêndu-le că de vor mânca din pomul oprit, vor fi şi eĭ ca nisce Dumneḑeĭ; tot acelaşĭ spiritŭ al întunereculuĭ este şi acum, acel spiritŭ satanicescŭ, Diavolul, care, dupĕ cum, ḑice Sf. Apostol Petru în Epistola I, cap. 5 : „Ca un leŭ răcnindŭ, umblă căutândŭ pe cine sĕ îngiţă; dar voĭ, ḑice acelaşĭ Apostol, staţĭ împotrivă, întăriţı fiindŭ în credinţă.“

In faţa scandalosuluĭ spectacol causat de batjocoritoriĭ turburătorĭ cu pamfletul lor „Desceptarea“ mercenariĭ Nihilismuluĭ rĕsturnător, aĭ ateismuluĭ, bestial, aĭ aceleĭ hidre cu multe şi felurite capete pline de otravă, spectacol, am ḑis, scandalos şi scârbos, care nu s'a maĭ întâmplat sub forma de astă-ḑĭ, în patria luĭ Alexandrŭ-Cel-Bunŭ, a luĭ Stefan, şi a luĭ Vasile Lupu, a Dositeilor, a Varlaamilor şi a

Veniaminilor; în patria acelor bine credincioşi români, buni creştini cari împodobeaŭ pământul ţěreĭ cu monumentele lor religióse — biserici şi monastiri — spectacol ce nu s'a mai întâmplat, dicemŭ, de cât numaĭ din partea străinilor care umblaŭ să introducă şi la noĭ sectele lor religióse, schismatice, precum Calviniştiĭ şi alţiĭ din secolul al 17-lea; dar aceĭ mareţĭ şi nemuritorĭ bărbaţĭ românĭ, pe de o parte prin tipărirea cărţilorŭ religióse în limba naţională, şi pe de altă adunându-se în sobor general — precum s'a facut cel din Iaşĭ în timpul luĭ Vasile-Vodă-Lupu — combăteaŭ eresiile lor şi curăţaŭ biserica română de neghina aruncata de vrăjmaşĭ. În faţa acesteĭ nouĭ încercarĭ de rěsturnare a aşedămintelor bisericeşcĭ şi credinţeĭ părinţilor noştri. Noĭ credem că este de datoria tuturorŭ bine-credincioşilor creştinĭ românĭ, şi laicĭ şi clericĭ, de a combate rětăcirile propagate cu cu atâta îndrăsnélă şi înverşunare de aceĭ mercenarĭ plătiţĭ de streinĭ pentru a sfaşia în douĕ turma bine-credincioşilor bisericeĭ luĭ Hristos, a némuluĭ românesc, împerechindu-ĭ prin ură şi vrajbă chiar pe těrâmul religiosŭ al bisericeĭ. De aceia Noĭ, după datoria pastorală sufletéscă ce este pusă asupră-Ne, şi întemeiat pe cuvintele Sf. Scripturĭ, al căror text 'l am citat maĭ sus, cum şi pe exemplele predecesorilor Noştriĭ în asemenea împrejurărĭ, venim prin acéstă carte a face apel maĭ ântêiŭ către poporul românŭ, bine-credincioşiĭ creştinĭ şi fiĭ aĭ Noştriĭ sufletescĭ din acéstă Eparhie a Sânteĭ Mitropoliĭ Moldoveĭ şi le dicem : Fiilor! aduceţi-vě aminte de credinţa părinţilor şi strămoşilor noştriĭ, pe care eĭ aŭ conservat'o cu multă sânţenie în timpurĭ grele pentru némul românescŭ, în timpiĭ chiar de invasiunĭ barbare, cu care credinţă s'a întăritŭ în ispite şi în nevoĭ; şi nu daţĭ ascultare bârfitorilorŭ de astă-dĭ carĭ ca Iuda — pentru banĭ — batjocoresc credinţa bătrânilor şi instituţiunile sânteĭ mumeĭ nóstre bisericĭ; căcĭ chiar abusurĭ de ar fi, chiar óre care rele năravirĭ de ar fi printre servitoriĭ bisericeĭ — ca nisce ómenĭ ce suntŭ şi eĭ — nu prin pamflete şi batjocure se îndreptéza relele năravirĭ şi abusurile, ci prin pace, iubire şi bună înţelegere.

Catre presa cea seriósă, Ne adresămŭ şi o rugămŭ, în interesul moraleĭ publice şi al prestigiuluĭ preseĭ însăşĭ, să'şĭ îndreptede atenţiunea asupra mişcărilor nihiliste şi ateiste ce se încércă prin libertatea preseĭ, a propaga ideile cele rătacite în modul şi prin langagiul cel maĭ desfrânat, care pe lênga rĕul moral ce se face, compromite şi degradéză pe însăşĭ presa; o rugam, dicem, ca prin vocea eĭ autorisată şi demnă să le combată şi să le stigmatiseze cu cuvintele cele drepte şi sanĕtóse; căcĭ biserica cu religiunea nóstră ortordoxă este patrimoniul nostru sramoşescŭ comunŭ şi scump al poporuluĭ românŭ, pe care patrimoniŭ suntemŭ datorĭ a'l apĕra cu toţiĭ, fiindŭ interesul general al tuturor.

La guvernul şi la justiţia ţĕreĭ, facem apel asemenea şi rugămŭ : să nu tolerede maĭ mult timpŭ scandalul moral ce de şépte lunĭ şi jum. se comite cu numita fóie-pamflet, peste limitele a tótă libertatea; căcĭ, credem, că morala cu buna ordine publică şi biserica cu instituţiunile eĭ sânte merită maĭ mult respect de cât aceĭ ce în numele libertaţeĭ preseĭ turbură şi batjocorescŭ tot ce e Sânt şi respectat la ori-ce popor, prefăcându-se că apĕră ceva spre o îmbunătaţire órecare după cum înţeleg eĭ şi le place lor, conform cu pasiunile lor.

In fine, credem că o datorie sântă în interesul general al bisericeĭ, pentru mântuirea bine-credincioşilor creştinĭ, Ne chiamă a Ne adresa şi către ceĭ-l-alţĭ fraţĭ întru Hristos, prea sânţiţĭ Ierarhĭ Eparhioţĭ şi a face apel la luminile tuturor, ca cu toţiĭ împreuna într'o unire, să lucrăm şi să gonimŭ din staulul turmeĭ luĭ Hristos pre lupiĭ ceĭ hrăpitorĭ, cariĭ îmbrăcaţĭ în pielea óieĭ se întroduc pe nesimţite.

Iar către clerul sânteĭ nóstre bisericĭ române-ortodoxe Ne adresam, îl îndemnam şi 'l povăţuim : să'şĭ întórca audul şi să nu dea ascultare bârfelelor turburătorilor de liniscea consciinţeĭ bine-credincioşilor creştinĭ, a acelor turburatorĭ necredincioşĭ si atheĭ, renegaţĭ şi tradatorĭ ca Iuda, carĭ turbură pacea bisericeĭ şi vor sa rĕstórne ordinea lucrurilor în biserică şi sântele eĭ aşedăminte, predicând vrajba şi ura între fraţiĭ şi servitoriĭ aceluiaşĭ sfântŭ altar; ci la tóte cu-

vintele şi măglisirele lor să rĕspundă fie-care cu cuvintele Mântuitoruluĭ care le-a dis spirituluĭ ispititor de pe munte; „Mergĭ înapoia mea Satano." Căcĭ precum acel spirit ispititor al sataneĭ, pe vêrful munteluĭ, se adresa catre Mântuitorul cu cuvintele măglisitóre, puindu'ĭ înainte chiar şi dise din sânta scriptură şi promiţându'ĭ ca'ĭ va da împĕraţiile lumeĭ daca se va închina luĭ, tot aşa acelaşĭ spiritŭ ispititor se presinta şĭ astă-dĭ în biserica luĭ Dumnedeŭ, adresându-se chiar catre cler şi arătândŭ unora pietrile că se vor preface în paĭne, altora că vor sbura pe sus fără de aripĭ şi altora că lor le va da bunătăţile lumeĭ dacă se vor închina luĭ, adica daca 'l vor asculta şi se vor lua dupĕ învĕţăturile luĭ carĭ sunt amestecate cu atâta atracţiune de interese materiale lumescĭ, Pe clericĭ maĭ vêrtos cu deosebire îĭ îndemnăm şi îĭ povaţuim să nu dea ascultare unor asemenea învĕţaturĭ şi promisiunĭ, ci să'şĭ aducă aminte de cuvintele Apostoluluĭ Pavel, că ceĭ ce le propagă, aceştia sunt aceĭ apostolĭ mincinoşĭ, lucrătorĭ viclenĭ, închipuindu-se întru Apostolĭ aĭ luĭ Hristos, precum dice Apostolul Pavel în a II-a Epistola către Corintenĭ, Cap. 11: şi nu este de mirat, urméză marele Apastol, că însuşĭ Satana se preface în Inger de lumină; nu este dar lucru mare de se prefac şi slujitoriĭ luĭ ca slujitoriĭ dreptăţeĭ, cărora va fi sfârşitul de pe faptele lor," de aceia, dice în cap. 6 aceiaşĭ Epistolă: „nu vĕ înjugaţĭ întru alt jug cu ceĭ necredincioşĭ. Că ce împărtăşire are dreptatea cu fără de legea? Saŭ ce împreunare are lumina cu întunericul? Saŭ ce unire are Hristos cu Veliar? Saŭ ce parte este credinciosuluĭ cu cel necredincios? Saŭ ce însoţire este bisericeĭ luĭ Dumnedeŭ cu idoliĭ?" Şi în alt locŭ (Fapt. Apost. cap. 20, vers. 28) acestaşĭ mare Apostol iarăşĭ dice către preoţĭ: „Drept aceia luaţĭ aminte de voĭ şi de tótă turma întru care Duhul sfânt v'aŭ pus pre voĭ Episcopĭ ca să păstoriţĭ biserica luĭ Dumnedeŭ care o au căştigat cu sângele seŭ. Că eŭ sciŭ acésta că după ducerea mea vor intra lupiĭ greĭ întru voĭ carĭ nu vor cruţa turma. Şi dintru voĭ înşi-vĕ se vor scula bărbaţiĭ grăind îndarătniciĭ ca să tragă pe ucenicĭ după dênşĭ. Pentru aceia priveghiaţĭ..." Şi iarăşĭ acelaşĭ Aposol în cap. IV către Efesenĭ dice: „Drept aceia vĕ rog, fraţilor, cu vrednicia să umblaţĭ după chemarea cu care sunteţĭ chemaţĭ: cu tótă smerenia şi blândeţele, cu îndelungă răbdare, îngăduind unulu altuia cu dragoste şi nevoindu-vĕ a pădi unirea Domnuluĭ întru legătura păceĭ." Iar dragostea şi pacea despre care vorbesce aicĭ

Sf. Apostol Pavel, se întemeiază pe acea dragoste și pace pe care o dă și ne-o învață însuși Mântuitorul în Evanghelia de la Ión, cap. 13, prin cuvintele care le dice către sfinții Apostolĭ : „Și vouĕ dic acum : poruncă nouă daŭ vouĕ ca să vĕ iubițĭ unul pre altul, precum și eŭ v'am iubit pre voĭ; întru acésta vor cunósce toțĭ că aĭ meĭ ucenicĭ sunteţĭ, de veţĭ avea dragoste între voĭ." Și în cap. 14 dice : „pacea mea daŭ vouĕ, nu precum lumea dă, eŭ daŭ vouă." Iar în cap. 15 dice : „Precum m'aŭ iubit pre mine Tatăl, și eŭ v'am iubit pre voĭ : rĕmâneţĭ întru dragostea mea : de veţĭ pădi poruncile mele, veţĭ rĕmânea întru dragostea mea." Și : „Acésta este porunca mea ca să vĕ iubiţĭ unul pre altul, precum eŭ v'am iubit pre voĭ."

Acestor sânte și Dumnedeescĭ poruncĭ și învĕţăturĭ, datorĭ fiindŭ, fraților și fiilor și noĭ cu toțiĭ a le urma, este tot-d'auna de cel maĭ mare folos sufletesc și moral ale avea în vedere, dar maĭ ales acum credem de a Nóstră datorie a aduce aminte tuturor bine credincioșilor creștinĭ românĭ cuvintele de pace, iubire și unire pe care sânta muma nóstră biserică le esclamă și le predică credincioșilor sĕĭ în tóte dilele la Sf Leturgie, prin gura preoților, dicênd : **„Să iubim uniĭ pre alțiĭ ca într'un gândŭ să mărturisim".** — Și iarășĭ, îndemnândŭ pe credincioșĭ la rugăciune le dice : **„Unirea credințeĭ și împartășirea Sfântuluĭ Duh să o cerem în tóte dilele vieţeĭ nóstre, pe care suntem datorĭ să o afierosim luĭ Hristos Dumnedeŭ."**

Cu aceleașĭ cuvinte din Sf. Leturgie încheem și noĭ acéstă carte păstorală, dicênd tuturor : **Darul Domnuluĭ nostru Iisus Hristos și dragostea luĭ Dumnedeŭ și Tatăl și împărtășirea Sfântuluĭ Duh sĕ fie cu voĭ cu toțĭ, ca să vĕ lumineze și să vĕ întăréscă povățuindu-vĕ pe calea păciĭ și a adevĕruluĭ spre tot lucrul bun și bine plăcut luĭ Dumnedeŭ. Amin.**